

EINO LEINO

SEIKKAILIJATAR

SEIKKAILIJATAR

VENÄLÄINEN KERTOMUS

KIRJOITTANUT

EINO LEINO

KUSTANTAJA
ARVI A. KARISTO, HÄMEENLINNA

HÄMEENLINNA 1913
O.-Y. HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO

1.

Troikat kiitävät, kulkuset kilisevät . . . Arojen tuuli tunkee luihin ja ytimiin.

Siellä kasvoi Zaïda isän korkean kodissa, jo lapsena muita hiljaisempi ja mieltivämpi. Mutta välistä voi hänet vallata myös hurja raivo, hän istuu raisun ratsun selkään ja karauttaa yli kotikylänsä teiden ja ketojen kuin tuuliaispää.

Hänen suurin surunsa oli, että hänellä oli hameet ja ettei häntä päästetty leikkimään kylän poikien kanssa.

Toiset vielä suuremmat surut odottivat häntä. Hänen täytyi mennä maakunnan etevimpään naislukioon.

Zaïda itki ja potki vastaan. Mutta hänen isänsä, vanha ruhtinas Rurik, pysyi järkähtämättömänä. Hänen tyttärensä täytyi, maksoi mitä maksoi, oppia ja saada sivistystä. Ja hänellä oli omat pätevät syynsä siihen.

Vaikka hänen oma sukunsa, jonka päämies hän oli, oli Venäjän vanhimpia, hän oli kuitenkin vain maa-aatelia. Ennen hän oli pitänyt sitä kunnianaan. Mutta viime aikoina oli tuonne lähikaupunkiin muuttanut paljon uutta aatelia, kaupunki-aatelia Moskovasta, Pietarista ja Varsovasta, jotka olivat kohottavinaan olkapäitään heille, vanhalle aatelille, muka heidän yksinkertaisten ja karkeiden tapojensa vuoksi.

Nousukas-aatelia! Vanha ukko Rurik tiesi hyvin, etteivät noiden heitukkojen sukujuuret ulottuneet useimpien edes Katarinan, saati sitten Pietari Suuren ajoille, mutta sentään ne häntä monella muotoa närkästyttivät.

Ne pilkkasivat heidän vanhoja kansallispukujaan. Ne anastivat vallan itselleen tanssisa-leissa ja seura-elämässä. Ne pitivät itseään muka heitä parempina ja kertoilivat kovalla äänellä uutisia hovista ja ulkomaiden politiikasta.

Mutta myöskin ukko Rurik osasi pitää puoliaan.

Missä tilaisuudessa hyvänsä hän antoi noiden uusien tulokkaiden ymmärtää, että hän halveksi heitä ja että he olivat vain tuulentuo-

maa roskaa hänen mielestään. Eikä hän enää käynyt heidän pidoissaan eikä itse ottanut vastaan heitä.

Niin sukeutui verinen vihamielisyys heidän välilleen. Mutta verisin kuitenkin ukko Rurikin ja kaupunki-aateliston ylhäisimmän ja rikkaimman edustajan kreivi Iljanskin välillä.

Koko maa-aateli piti ukko Rurikin puolta ja kokoutui usein hänen luokseen kemuihin, joissa juotiin paljon ja enimmäkseen viinaa, tanssittiin vanhoja kansantansseja ja laulettiin surumielisiä kasakkalauluja balalaikan säestyksellä . . .

Lankesi himmeä hämäreä yli sydämien . . . mielet kävivät hyviksi, ikävöiviksi ja uskollisiksi . . .

Myöskin kreivi Iljanskin luona pidettiin kemuja, tanssittiin ja laulettiin. Mutta siellä juotiin kalliita ulkomaisia viinejä ja liköörejä, karkeloitiin Wienin ja Parisin muodin mukaan ja laulettiin hienoja ranskalaisia ja italialaisia lauluja, joiden sävel ja sanat olivat oudot jokaiselle tosi venäläiselle.

Ukko Rurik ei voinut olla oikein sylkäsimmästä mokomasta menosta puhuessaan.

— Kreivi Iljanski on maanpetturi, oli hänen tapansa sanoa. Saattepas nähdä, että hän vielä joutuu Siperiaan.

Ja sitten oli hänen tapansa lisätä vielä:

— Tsaarilla ei ole uskollisempia alammaisia kuin me, maa-aateli. Se nähdään kyllä sodan syttyessä.

Hän itse oli taistellut nuoruudessaan hurjia kaukasialaisia vuoriheimoja vastaan ja tullut siellä myös olkapäähän haavoitetuksi. Kreivi Iljanski, pietarilaisen paashikoulun kasvatti, taas ei ollut nähnyt ruutia milloinkaan.

Mutta tuon kaiken ohella ukko Rurik kuitenkin salaisesti kadehti noita kaupungin riikin-kukkoja. Ne tiesivät niin paljon, mitä hän ei itse tiennyt, ne taisivat niin paljon, mistä hänellä ja heikäläisillä, jotka ikänsä olivat koti-tiloillaan eläneet, ei ollut aavistustakaan.

Itse hän oli liian vanha oppimaan. Mutta hänen tyttärensä . . .

Niin, Zäida saisi oppia kaikki nuo ulkomaiset kielet, kaikki nuo ulkomaiset tanssit ja laulut, joilla toiset niin kopeilivat. Oppia ne hyvin, paremmin kuin kukaan muu, ja palata sitten

kotikyläänsä isän iloksi, koko kylän päivänpaisteheksi.

Ukko Rurik oli katsonut hänelle sopivan miehenkin sieltä, ystävänsä kasakkapäällikön pojan, yksinkertaisen kuin hän itsekin oli ja maatiluksiltaan yhtä äveriään. Zaïdasta, joka jo nyt oli seudun rikkain perijätär, tulisi naituaan vielä rikkaampi ja mahtavampi.

Se oli ukko Rurikin suunnitelma. Mutta sitä ennen täytyi Zaïdan saada sivistystä, sivistystä.

2.

Lukiossa oli Zaïda aluksi varsin hiljainen ja oppivainen. Ympäristö oli siksi uusi, ettei hän tuntenut itseään kyllin varmaksi siinä.

Pian huomasi hän kuitenkin, että ihmiset täällä olivat samanlaisia kuin hänen kotikyläsäänsänsäkin, vain ehkä vieläkin tuhmempia ja yksinkertaisempia. Mutta heillä oli toiset tavat, he osasivat hymyillä, silloin kun heitä oikeastaan olisi itkettänyt, ja teeskennellä ystävyyttä, silloin kun heillä olisi ollut halu repiä silmät päästä toisiltaan.

Heti tuon huomion tehtyään kadotti Zaïda kaiken sisällisen kunnioituksen heitä kohtaan.

Mitä raukkoja, mitä pelkureita nuo ihmiset olivatkaan! Miksi he eivät uskaltaneet olla niinkuin olivat? Luulivatko he ehkä tuota tietä tulevansa paremmiksi ja kauniimmiksi?

Zaïda ainakin tunsu itsessään voiman olla

niinkuin hän oli. Turhaan he häntä koettaisivat kytkeä typeriin kahleisiinsa.

Siitä saakka muodostui Zaïdan suurimmaksi iloksi tehdä skandaaleja.

Lukiossa hän otti itselleen aivan erikois-oikeudet. Hän pyörtyi milloin hyvänsä opettajiensa suurimmaksi kauhistukseksi ja purskahti jälleen nauramaan, ystävättäriensä ylimmäksi ihastukseksi. Hän vastasi milloin hän tahtoi ja usein tuiki toisesta asiasta, mistä kysymys oli.

Jos hän olisi ollut portinvahdin tai tavallisen pikkuporvarin tytär, häntä olisi rangaistu tai hänet olisi ajettu kokonaan pois lukiosta. Mutta nyt hän oli ruhtinaan tytär ja siksi sanottiin hänestä vain, että hän oli hysteerinen.

Jo varhain alkoivat aistilliset pyyteet herätä hänessä.

Itse hän tosin ei ollut vielä koskaan rakastunut, ei edes lapsena, kuten niin monet muut hänen ikäisensä naislukiolaiset. Mutta häntä huvitti nähdä miesten intohimoja ja ärsyttää niitä omalla keskenkasvuisella vartalollaan ja poikamaisilla suloillaan.

Ensimmäinen, joka häneen rakastui, oli hänen

musiikki-opettajansa, jo vanha, harmaantunut mies, jolla oli vaimo ja itsensä kokoisia poikia ja tyttäriä.

Hänen mielestään Zaïda oli suuri säveltäiteellinen kyky, nero suorastaan. Ja mitä rohkeammin Zaïda keimaili hänelle, sitä korkeammalle kohosi hänen neroutensa äijän silmissä. Zaïda teki hänet hupsuksi suorastaan. Miesparka haki esille nuoruuden-aikaiset sävellysyrietyksensä, soitteli vesissä silmin niitä ja väitti, ettei kukaan muu kuin Zaïda ollut häntä koskaan ymmärtänyt.

— Mutta vaimonne? kysyi virnako teeskennellyllä kummastuksella.

— Oh, mitä! löi ukko kädellään kuin kärpäistä karkoittaen. Alhainen sielu! Hän on tappanut minussa suuren taiteilijan.

Zaïda nautti. Hän tunsu itsensä ihailuksi ja oli tyytyväinen.

Toinen, joka häneen rakastui, oli eräs mieslukion ylemmän luokan oppilas. Mutta siitä tuli traagillinen tarina. Zaïda oli aluksi hänestä sangen huvitettu, tapasi häntä, sallipa hänen suudellakin, mutta kyllästyi pian

häneen ja pilkkasi kerran häntä useiden muiden ystävättäriensä läsnä-ollessa.

Sitä hänen ei olisi pitänyt tehdä. Lukiolainen hävisi silloin tietymättömiin. Kirjoitti vain surullisen kirjeen ja ilmoitti, että elämä hänelle tämän jälkeen oli sietämätön.

Vasta viikkoja senjälkeen löydettiin hänen ruumiinsa virrasta, joka vieräi kaupungin lävitse.

Zaïda oli sitten jonkun aikaa sangen totinen ja mietiskelevä. Kuolleen nuorukaisen kuva kohosi usein syyttävänä hänen sielunsa onkaloista. Mutta samalla hän oli myös ylpeä siitä, että hän oli voinut sytyttää niin turmiota-tuovan pyyteen, ja hän tunsu itsensä ikäänkuin arvokkaammaksi ja täyskasvaneemmaksi muistaessaan, miten paljon hän jo oli näin nuorella iällä kokenut.

Zaïda oli silloin viidentoista vanha.

Sitten se oli eräs luutnantti, sitten eräs proviisori. Zaïdalle oli samantekevää, mistä ihailu tuli, kunhan hän vain tunsu miesten suitsutuksen sieraimissaan. Ja mitä enemmän hän varmeni alallaan, sitä rohkeammin hän salli itseään hyväiltävän.

Hän oli puolineitsyt, kuten häntä lukiossa

kutsuttiinkin. Ja kun vielä vuotta pari vierähti, alkoi olla jotakuinkin vähän jäljellä hänen viattomuudestaan.

Zaïda oli heti opinto-aikansa alusta alkaen saanut runsaasti rahaa isältään. Itse hän ei parhaalla tahdollaankaan voinut kaikkea kuluttaa. Hän otti avuksi ystävänsä ja ystävättärensä, joiden kanssa hän välistä vietti täydellisiä orgioita. Aluksi riitti niissä vain viini, sämpylät ja yleinen kuherteleminen. Sitten tulivat lisäksi morfini, opiumi ja cocaini.

Itse hän oli oikeastaan vielä sielunsa sisimmältä paljon turmeltumattomampi kuin mitä hänen elämänsä muodot olivat. Hänellä oli vain halu leikkiä, leikkiä! Ja ennen kaikkea leikkiä miesten intohimoilla, joita hän jo oli aika taituri kiihottamaan.

Hän taisi esim. intialaisen käärmetsanssin niin, että moni Parisin parhailla varieteenäyttämöillä olisi voinut häntä kadehtia.

Hänen ihailijansa tulivat aivan hulluiksi siitä. Mutta hulluin kaikista oli eräs nuori kreivi Iljanski, joka viime aikoina oli myöskin hankkinut pääsyn itselleen Zaïdan salaisiin juhlatiloihin.

Hän oli saman kreivi Iljanskin poika, jota ukko Rurik piti pahimpana vihamiehenään. Jo senvuoksi hän herätti Zaïdan vilkkainta mielenkiintoa. Mutta hän oli muutenkin korea poika, tuskin parissakymmenissä, kiveräviiksi, kiharatukka. Zaïdan mielestä hänellä oli vain ehkä hiukan liian pieni pää. Se ei kuitenkaan estänyt häntä nuorta kreiviä erikoisesti suosimasta ja hänen tunteitaan tulistuttamasta.

Niihin aikoihin kuoli vanha kreivi Iljanski ja nuori kreivi sai periä koko suuren osuutensa pesästä. Toinen osuus meni toiselle veljelle, joka oli tyhjäntoimittaja niinkuin hänkin. Äiti siirtyi tyttäriensä keralla sukulaistensa maatilalle Keski-Venäjälle.

Silloin uskalsi nuori kreivi Ilja Iljanski todenteolla kosia Zaïdaa.

— Tiedät että rakastan sinua, kuiskasi hän kerran porraskäytävässä, saatettuaan Zaïdan kotiin heidän yhteisistä kekkereistään. Miksi emme voisi mennä naimisiin?

— Naimisiin?

Sitä ei Zaïda ollut tullut ajatelleeksi. Mutta se oli hänestä kovin mieltäkiinnittävää.

— Juuri niin, naimisiin. Minun isäni on

kuollut ja minä hallitsen nyt itseäni ja omaisuuttani.

— Mutta minun isäni elää, huomautti Zaïda järkevästi. Eikä hän ikinä antaisi suostumustaan meidän liitollemme.

— Miksi ei? kysäisi kreivi ylpeästi vartaloaan ojentaen. Minun sukuni on yhtä ylhäinen kuin hänen, minun omaisuuteni . . .

Ei, ei nyt ollut siitä kysymys, selitti Zaïda. Oli kysymys sukujen välisestä vihollisuudesta. Ja niin paljon luuli Zaïda ukko Rurikia tuntevansa, että tämä ennemmin heittäisi hänet vaikka kaivoon kuin jonkun kreivi Iljanskin syliin.

— Sitäpaitsi hän on määrännyt minut jo toiselle, lisäsi Zaïda surumielisesti. Ei, siitä ei tule mitään. Paras kun lakkaat sellaisia ajattelema!

Nuori kreivi rypisti otsaansa ja vaiken, mutta ei päästänyt Zaïdan kättä kädestään. Nähtävästi työskentelivät hänen aivonsa kuumeentapaisesti.

Zaïda teetteli jo itkua, kun kreivi äkkiä lausahi päättävästi.

— Siinä tapauksessa meidän ei auta muu kuin karata.

— Karata ?

Zaïda lakkasi heti itkemästä ja katsoi suurin silmin kosijaansa, joka hänestä siinä silmänräpäyksessä kasvoi kahta suuremmaksi ja miehekkäämmäksi.

— Juuri niin, karata. Ei ole mitään muuta keinoa. Sillä sinua en minä kuitenkaan päästä käsistäni milloinkaan.

Sekin oli Zaïdan mielestä miehen tavalla puhuttu.

Karkaamisen ehdotus oli tosin hänelle vielä odottamattomampi kuin avioliiton ajatus. Mutta se oli sitäkin mieltäkiinnittävämpi.

Kuinka? He karkaisivat kahden? Keskellä yötä, kuten romaaneissa konsanaan? Ehkä ikkunasta? Ehkä pitkin köysi-tikapuita? Menisivät vastoin sukujen mieltä avioliittoon kuin Romeo ja Julia? Kuinka jännittävää!

Ja mitä kaikki muut naislukion oppilaat sitten sanoisivat? Ja mitä opettajat? Ja mitä koko kaupunki?

Erinomaista! Siitä tulisi skandaali, jonka rinnalla kaikki hänen entisensä olisivat pelkkää lastenleikkiä.

Zaïda taputti ihastuneena käsiään. Mutta sitten hän kävi äkkiä hyvin vakavaksi ja kysyi:

— Mitä luulet isäni tästä sanovan?

— Oh, sitten hänen ei auta muuta kuin suostua! lohdutti Iljanski. Ellet sinä tahdo mennä menen itse hakemaan hänen siunauksensa.

Zaïda suuteli tulisesti urhoollista kosijaansa. Juuri tuollaisen piti miehen olla hänen mielestään.

He päättivät karata vielä samana yönä.

Zaïda oli silloin kahdeksantoista vuoden vanha.

3.

He karkasivat. Ja asettuivat Pietariin asumaan, koska myöskin kreivi Iljanski tahtoi välttää kotikaupunkiaan ja Zaïdan isän lähintä läheisyyttä.

He vihittivät itsensä salaisuudessa. Kreivi Iljanskin suku antoikin suostumuksensa asialle, mutta ukko Rurikin ovi oli ja pysyi ijäti suljettuna tyttärelle.

Kreivi Iljanskin kodista, jonne myös hänen veljensä Feodor piakkoin saapui, tuli pian maailmankaupungin hilpeimpiä seurakeskuksia. Mutta enemmän huvittelivat he oikeastaan kodin ulkopuolella. Veljeksillä oli paljon rahaa, he olivat kumpikin jo tuttuja kaikissa yökahviloissa, jonne Zaïda seurasi heitä uteliaana ja mielellään.

Pietarissa sai Zaïda tietää, että hänen miehellään oli lapsi erään entisen rakastajattarensa

kanssa. Ja Pietarissa sai kreivi Ilja samoin nähdä, miten Zaïda sylitteli ja suukosteli hänen nuorempaa veljeänsä Feodoria.

Syntyi kiivaita kohtauksia heidän välillään. Mutta lopuksi he kuitenkin katsoivat parhaaksi sopia ja tuomita lempeämmin toistensa entisiä ja nykyisiä hairahduksia.

Kreivi Ilja antautui peittelemättä entisiin elämäntapoihinsa.

Nuoresta kreivittärestä taas ruvettiin kuiskimaan, ettei hänen hyveensä ollut mahdollisia hyökkäyksiä vastaan aivan järkkymätön. Ja oli monta, jotka tahtoivat siinä suhteessa koettaa onneaan.

Kreivi Ilja taisteli aluksi eräiden kanssa heistä. Toisinaan haavoittui hän itse, toisinaan hänen vastustajansa. Sitten he löivät kättä toverillisen sovinnon merkiksi ja menivät syömään yhdessä illallista.

Myöhemmin hän ei viitsinyt taistellakaan enää. Hän koetti vain hakea korvausta omalla tahollaan.

Hän saikin sitä siinä määrässä, että kun Zaïda eräänä iltana palasi Oopperasta, jonne hänen miehensä ei ollut viitsinyt saattaa häntä, hän

tapasi kotonaan lauman puolialastomia tanssijattaria. Toisen kerran hän yllätti miehensä lemmenkohtauksesta kamarineidin kanssa heidän omalla aviovuoteellaan.

Kumpikaan ei enää toisestaan välittänyt. Kuitenkin he vielä istuivat ulkona yksissä. Mutta kun erään yökahvilan yleisöstä joku loukkasi Zaïdaa ja tämä vetosi miehensä ritarilliseen puolustukseen, vastasi kreivi Ilja välinpitämättömästi:

— Soromnoo, ei mitään. Hänen sijassaan olisin minä samoin tehnyt.

Eikä Zaïda puolestaan tuntenut enää pienintäkään surua, vaikka hänen miehensä usein lepäsi kuolemansairaanaakin pitkistä yöllisistä huvituksistaan.

Yksi asia yhdisti kuitenkin aviopuolisoita. Se oli raha.

Eräänä päivänä sanoi kreivi Ilja synkästi vaimolleen tämän astuessa heidän yhteiseen aamusalonkiinsa.

— Kuulepas kyyhkyläiseni! sanoi hän. Asianajajani ilmoittaa, että minun perintö-osuuteni alkaa nyt olla lopussa.

— Voi olla, haukotteli Zaïda. Mutta mitä se minuun kuuluu? Tiedäthän, että minä en ymmärrä mitään raha-asioita.

— Tiedän, vastasi kreivi Ilja katkerasti. Se kuuluu sentään sinuunkin sen verran, että meidän pian täytyy matkustaa pois Pietarista.

— Minne?

Zaïda katsoi vilpittömästi hämmästyneenä häneen.

— Minun maatilalleni Etelä-Venäjälle. Onneksi emme ole ehtineet sitä vielä hurjistella.

— Maatilalle? Maaseudulle? kysyi Zaïda säikähtäen. Sehän on mahdotonta!

— Kuitenkin sen täytyy tapahtua. Rahat ovat auttamattomasti lopussa.

— Tee velkaa!

— En saa enää. Kaikki tuntevat aineellisen tilani. Minulla ei ole enää muuta kuin tuo maatila.

— Suuri maatila?

— Aivan tavallinen. Ehkä siinä elää juuri.

— Mutta sehän on suoranaista kurjuutta! kiivahti Zaïda.

— Nimitä sitä miksi vain tahdot, vastasi kreivi

Ilja, nyt itse vuorostaan haukotellen. Mutta me voimme vielä elää herroiksi viikon pari.

Asia antoi Zaïdalle paljon miettimistä. Ja hän kieltäytyi joksikin aikaa myös tavallisista seura-huveistaan.

Sensijaan nähtiin hänen näinä aikoina seurustelevan tavallista enemmän kreivi Iljan nuoremman veljen Feodorin kanssa.

Kreivi Ilja näki sen kyllä ja aikoi jo joskus varoittaakin veljeään. Mutta se jäi häneltä aina, sillä hän pelkäsi, että hänen veljensä voisi väärinkäsittää varoituksen.

Saattaisihan poika luulla esim. että hän oli mustasukkainen!

Hän mustasukkainen! Hän, kreivi Ilja, moisen letukan vuoksi. Ei tullut kysymykseen.

Ja niin jäi veljellinen varoitus antamatta.

Pari viikkoa yllämainitun keskustelun jälkeen ampui kreivi Feodor itsensä. Koko hänen suuri perintö-osuutensa lankesi kreivi Iljalle ja hänen vaimolleen.

Aviopuolisot matkustivat Nizzaan. Ja jälleen oli kaikki jonkun aikaa hyvin heidän välillään.

4.

He vierailivat vuosikauden Nizzassa, Rivieralla ja Monte Carlossa. Kaikkialla he tapasivat maamiehiään, yhtä rikkaita, yhtä ylhäisiä ja huikentelevaisia kuin hekin, ilman mitään päämäärää tai elämäntarkoitusta.

Nizzassa täytyi kreivi Iljan yhteiskunnallisen maineensa vuoksi jälleen taistella erään vaimonsa rakastajan kanssa.

Zaïda tahtoi olla mukana taistopaikalla. Kun ei se käynyt muuten päinsä, hän piiloutui pensaikoon ja seurasi sieltä sykkivin sydämin, posket hohtavina asioiden kehittymistä.

Kaksintaistelun valmistukset vaikuttivat häneen tuiki juhlallisesti. Hän ei ollut koskaan nähnyt tällaista, ainoastaan kuullut puhuttavan. Kuinka jännittävää! Ja hän voi tuskin estää itseään ääneen huudahtamasta, kun kirkkaat

miekat aamuruskossa ensikerran vastakkain risteytyivät.

Kumpi voittaisi noista? Hänen miehensä vai hänen rakastajansa?

Samantekevä! Sillä eihän hän oikeastaan välittänyt heistä kumpaisestakaan.

Samantekevä, kun vain taisteltiin ja hänen vuoksensa taisteltiin! Miesparat! Mitä suuria lapsia he olivat! Oliko hänen vikansa, että nuo poloiset olivat valmiit tottelemaan jokaista hänen pienintä viittaustaankin?

Mutta sääli oli vain ohimenevä hetken tunnelma hänessä.

Pääasia oli uusi, tavallisuudesta poikkeava aistivaikutus. Nähdä kerran verta! Verta, joka virtasi hänen vuokseen! Nähdä toisen kaatuvan maahan kuoliaana ja rientää toista voittajana syleilemään.

Mikä pettymys!

Ei kuollut kumpikaan. Ei tapahtunut mitään suurta eikä täriseyttävää. Hänen miehensä haavoittui vain hiukan käsivarteen, jonka jälkeen vastustajat sopivat keskenään ja palasivat kaupunkiin samalla automobililla.

— Sonja, sanoi Zaïda kamarineidilleen, joka oli seurannut häntä hänen luvattomalle vakoilu-retkelleen. Eikö totta, maailma on pelkkää harmautta ja ikävyyttä.

— Kreivittären sijasta minä ottaisin itselleni uuden rakastajan, huomautti Sonja rikkivii-saasti.

— Voit olla oikeassa, myönsi Zaïda. Tuosta ei ainakaan ole mihinkään. Palatkaamme hoteliin.

Niin jatkui hänen elämänsä. Välistä väsyi hän myös rakkauteen. Silloin valtasi hänet pelihimo. Eivätkä pienet olleet ne summat, jotka pyörivät heiltä pois Monte Carlon ruletti-pöydän ääressä.

Eräänä päivänä ilmoitti kreivi Ilja vaimolleen, että myöskin veljen perintö-osuus oli lopussa.

— Meidän täytyy sittenkin matkustaa maatilallemme Etelä-Venäjälle, sanoi hän. Ja nyt heti! En ole ennen aikoja tahtonut säikyttää sinua.

Hän odotti suurta kohtausta, myrskyä, itkua ja hammasten kiristystä. Siksi hän hämmästyí suuresti, kun hänen vaimonsa vastasi vain yksikantaan:

— Vai niin! Minä olen valmis.

— Niin, lisäsi kreivi Ilja kyynillisesti. Sillä eihän minulla ole ketään muuta veljeä, jonka voisin periä enää.

Sekään myrkytetty pisto ei vaikuttanut mitään. Zaïda katsoi häneen aivan lempeästi ja rauhallisesti

— Jumalan kiitos! sanoi hän. Jos mikään on minulle nyt tervetullut, on juuri maaseudun hiljaisuus.

Kreivi Ilja ei tahtonut uskoa korviaan.

Zaïdako noin puhui? Zaïda, joka ei koskaan saanut kylläkseen huvituksista?

Hän oli luullut ilmoittavansa surusanoman. Ja toinen ilmoittikin iloitsevansa siitä!

Jos koskaan, tunsu kreivi Ilja itsensä nyt jotakuinkin yksinkertaiseksi.

Pah! ajatteli hän itsekseen. Tuo teeskentelee! Mutta hämärä aavistus sanoi hänelle kuitenkin, että tuossa naisessa saattoi piillä voimia, joita hän ikinä ollut ymmärtänyt.

Kaikki selvisi kuitenkin siinä silmänräpäyksessä.

— Niin, armaani, jatkoi Zaïda samaan vie-noon, hiljaiseen äänilajiin. Sinä ihmettelet, näen minä?

— Kyllä. En luullut sinun maa-elämää rakastavan.

— Unohdat, että olen itse kotoisin maalta. Mutta se seikka nyt ei tällä kertaa suinkaan ole määräävä mielialalleni.

— Mikä siis?

— Olen odottanut tilaisuutta sanoa sen sinulle. Niin, olen tulemassa äidiksi, rakas Ilja.

Oli kuin olisi katto pudonnut kreivin päälakeen. Mikään ei olisi tällä hetkellä voinut enemmän hänen aivojansa täräyttää.

— Sinä? Äidiksi? osasi hän vain änkyttää.

— Niin, jatkoi kreivitär äskeisellä äänellään, joka oli niin uusi hänen miehelleen. Onko se sinun mielestäsi niin ihmeellistä?

— Äidiksi? kertoi kreivi. Nyt, kahden vuoden avio-elämän jälkeen? Kyllä! Se on mielestäni sängen ihmeellistä.

— Unohdat, että minäkin olen nainen. Toivon, ettei äitiys ole rumentava minua sinun silmissäsi.

Äitiys? Nainen? Zaïda voisi synnyttää?

Niin, sen oli kreivi Ilja todellakin unohtanut.

Aluksi hän oli sitä kyllä ajatellut. Mutta ei nyt enää pitkiin aikoihin. Eihän Zaïda ollut muutenkaan niinkuin muut naiset. Kaikkein vähimmän hän oli niinkuin puoliset ylimalkaan ovat.

Mikä oli Zaïda siis nämä kaksi vuotta ollut hänelle?

Kreivi Ilja oli pakotettu tuonkin nyt itselleen määritlemään.

Ei, ei Zaïda ollut ollut mikään vaimo hänelle. Pikemmin toveri, pikemmin hyvä juoma-veikko, yhtä irstaileva kuin hän itsekin, mutta nähtävästi juuri senvuoksi puoleensa kiinnittävä, koska he kaikesta huolimatta olivat yhdessä pysyneet.

Varsinkin senjälkeen kuin he olivat kokonaan lakanneet toisilleen mitään velvollisuuksia asettamasta, he olivat tulleen oikein hyväksi ystäviksi.

Ja nytkö oli juopa aukeava heidän välillään? Nytkö oli tuo outo, tuo salaperäinen, tuo ikinaisellinen jälleen rikkova heidän hyvän tove-ruutensa?

Kreivi Iljalle oli tuo ajatus tuiki sietämätön.

Mahdollinen äitiys siirsi Zaïdan hänelle tuntemattomiin maan-osiin. Ja hän olisi kuitenkin tahtonut säilyttää hänet lähellään. Sillä eihän kukaan ymmärtänyt häntä niinkuin Zaïda. Eikä kukaan voinut olla niin hauska ja huvittava, kun vain oli paljon rahaa ja voi antaa vallan jokaiselle päähänpistolleen.

Kreivi Iljan hämmästys vaihtui vaistomaiseksi suuttumukseksi. Hän kävi kiivaasti kiinni Zaïdan käsivarteen ja kysyi töykeästi:

— Kenen lapsi se on?

Zaïda loi häneen suuret, tummansiniset silmäteränsä.

— Kenen muiden kuin sinun! virkahti hän sitten kuin ihmetellen niin lapsellista ja yksinkertaista kysymystä. Vai tahdotko laskea leikkiä minun kanssani?

— Sinä tahdot laskea leikkiä minun kanssani, ärjäisi Ilja. Uskotko minua todella niin naiviksi? Tietysti se on joku sinun lukemattomista rakastajistasi!

Zaïda ei joutunut ollenkaan hämilleen. Hän vain pusersi hiljaa miehensä kättä ja kuis-kasi:

— Myöskin sinulla on ollut lukemattomia rakastajattaria. Mutta olisitko sinä tahtonut kehtään heistä vaimoksesi ja puolisoaksesi nimitää?

Kreivi Ilja mietti.

— En, se on totta, vastasi hän sitten yksinkertaisesti.

— Siinäpä se, huomautti Zaïda. Myöskin minulla on voinut olla monta ihastusta. Mutta lapseni isäksi en minä olisi voinut valita kehtään muuta kuin sinut, sinut yksin koko avarasta maailmasta.

Hän puhui vielä paljon samaan suuntaan. Ja kreivi Ilja kuunteli häntä mielellään.

Lopuksi hänen onnistui kokonaan vakuuttaa miehensä ja poistaa tämän onnettomat epäluulot.

Kreivi Ilja itki. Itki ensikertaa heidän kaksivuotisen avioliittonsa aikana, painoi päänsä hänen syliinsä ja sopersi:

— Zaïda, rakas Zaïda! Nyt vasta meistä tulee oikein mies ja vaimo.

Zaïda katsoi häneen ihmetellen.

Mitä lapsia nuo miehet olivatkaan! Sanalla sai heidät itkemään, sanalla nauramaan. Ja

kahdella voi heidät vakuuttaa mistä seikasta hyvänsä.

Tuo kaikki oli hänestä erittäin mieltäkiinnittävää.

5.

Kreivi Iljan hyvät aikomukset, niin vilpittömiä kuin ne ehkä olivatkin, eivät kestäneet edes niin kauan kuin hänen vaimonsa raskaus. Heti kun he olivat tuolle etelä-venäläiselle maatilalle todellakin saapuneet, valtasi vastustamaton ikävä hänet ja hän koetti käyttää hyväkseen kaikkia niitä huvituskeinoja, joita hänen köyhtynyt asemansa vielä salli hänelle.

Maatila oli lähellä Kijevia. Kreivi Ilja matkusti sinne usein ja palasi joskus takaisin maaten juopuneena kuin kuollut reen perässä.

Kartanon monet sievät palvelustytöt hän piti itse-oikeutettuna saaliinaan.

Zaïda näki kaikki, ymmärsi kaikki, mutta ihmekseen hän huomasi olevansa kaiken tuon suhteen sangen välinpitämätön. Siitä hän päätti ettei hän todellakaan rakastanut miestänsä, ei

edes sen vertaa, että olisi viitsinyt olla hänen käytöksestään loukkautunut.

Kreivin mielestä oli Zaïda taas käynyt niin merkillisen ikäväksi ja mitättömäksi, senjälkeen kuin tämä oli menettänyt kaiken viehätyksensä nautinto-välikappaleena. Joskus hän olisi tahtonut olla hyvä hänelle, mutta hän ei suorastaan voinut. Pieninkin äidillinen ilme Zaïdan kasvoilla oli hänelle perinjuurin inhoittava.

Zaïda synnytti pojan.

— Olisi voinut olla tyttö, huomautti kreivi Ilja heti synnytyksen jälkeen hänelle töykeästi.

Sekään ei ollut omiaan aviopuolisoiden väliä juuri lähentämään.

Heti lapsivuoteesta parannuttuaan rupesi Zaïda ottamaan osaa paikkakunnan seura-elämään.

Jumala oli täyttänyt hänen toivonsa: äitiys ei todellakaan ollut häntä rumentanut. Se oli päinvastoin lisännyt hänen naisellisia sulojaan, pyöristänyt sopivasti hänen pitkän solakan varatalonsa, syventänyt hänen silmänsä ja antanut hänen koko olennolleen lempeän arvokkuuden, joka missä seurassa hyvänsä vaati huomiota osakseen.

Hänen nenänsä oli vain edelleen hiukan liian

paksu. Se oli lapsesta asti ollut Zaïdan suurin suru, mutta sille hän ei mahtanut mitään.

Paikkakunnan tilanhaltijat keskustelivat usein keskenään tuosta uudesta, nuoresta fasaanista, joka äkkiarvaamatta oli heidän kanatarhaansa pudonnut. Eivätkä he väsyneet iltakausiin pohdimasta, mikä tuon merkillisen naisen pääasiallinen vetovoima mahtoi olla.

— Mikään kaunotar hän ei ole, oli nuoren parooni von Hellerin tapa sanoa. Mutta hän on viehättävä, kovin viehättävä. Hänen käyntinsä on aaltoileva kuin tähkä tuulessa.

— Siinä nyt ei mitään merkillistä ole, väitti entinen kaartinluutnantti Jurjev, eräs häntä hiukan vanhempi aatelismies. Mutta katso hänen kasvojaan!

— Ne ovat kylmät ja liikkumattomat! kiisti parooni.

— Juuri siinäpä onkin niiden omituinen sulo, huokasi Jurjev. Sillä tuo kylmyys ei ole kuitenkaan kuollutta, tuo liikkumattomuus ei tunteettomuutta. Se on vain siveän, kainon sielun luontaista koskemattomuutta. Ja kun hän hymyilee . . .

— Oli miten oli! Voisin kuolla hänen viittauksestaan.

— Myöskin minä. Tappaa tai tulla tapetuksi.

He, kuten kaikki muutkin, olivat mielipuolisesti Zaïdaan rakastuneet. Ja kaikki he olivat yksimielisiä siitä, ettei kreivi Ilja ansainnut häntä niin nimeksikään.

Kukin tekivät he hänelle vuorostaan myös rakkaudentunnustuksiaan.

Zaïda kuunteli heitä kaikkia, hymyili, ei evännyt eikä myöntänyt, vaan jätti heidät jokaisen toivon ja epätoivon vaihteille, joka oli omiaan heidän ihailuaan äärimmilleen kiihoittamaan.

— Hän on sfinksi!

— Hän on arvoitus!

— Hän on hyvän ja pahan tiedon puu!

Tuollaiset huudahdukset tulkitsivat paikkakunnan herrojen mielipidettä hänestä.

Kiihkein kaikista oli entinen kaartinluutnantti Jurjev. Hän ei saanut enää rauhaa päivällä eikä yöllä. Zaïdan salaperäiset kasvot väikkyivät alati hänen sielunsilmiensä edessä.

Eräänä päivänä he olivat kaikki vieraisilla paikkakunnan rauhantuomarin luona. Huviteltiin ampumalla pilkkaan pistoolilla. Varsinkin

naiset olivat tähän urheiluun tuiki ihastuneet.

Myöskin Zaïda oli siellä.

Luutnantti Jurjev seuraili häntä kaikkialle ja kuiskaili hänen korvaansa entistä epätoivoisemmin ääretöntä rakkauttaan ja intohimoaan.

— Te laskette leikkiä, hymyili Zaïda.

— Jumal'auta, en! intoili Jurjev. Ajattelen teitä, uneksin teistä. Tulen hulluksi, jumal'auta, jos työnnätte luotanne minut.

— Niin kaikki sanovat, hymyili Zaïda. Miksi minun pitäisi uskoa erikoisesti juuri teitä? Näytäkää, todistakaa rakkautenne!

— Saatte nähdä, virkahti Jurjev matalalla äänellä.

Talon rouvan oli vuoro ampuu juuri. Hän piti jo pistoolia ylhäällä ja tähtäsi, sormi liipaisimella. Ennen kuin kukaan ehti estää tai talon rouva huomata edes, mistä kysymys oli, oli luutnantti Jurjev pistänyt kätensä pistoolin suun eteen.

Laukaus pamahti. Käsi vaipui alas verisenä ja läpiammuttuna.

Nyt uskoi Zaïda.

Yleisen hämmingin kestäessä, sillä aikaa kun Jurjevia hoidettiin ja sidottiin, hän seisoi liikukumattomana, tuijottaen etsivin, tutkivin silmin häneen, koettaen arvata hänen sielunliikkeitään ja eritellen yhtä tarkasti omiaan.

Siis tuohon saakka hän voi miehet ajaa! Siis tuohon saakka oli hänellä, vaikka hän ei ollut vielä antautunutkaan, valta häntä rakastavien miessydänten yli!

Tuo oli enempi kuin kaksintaistelu.

Luutnantti Jurjevista tuli hänen rakastajansa. Heidän suhteensa kesti ummelleen kuusi kuu-kautta eli juuri niinkauan kuin Zaïda viitsi ylläpitää sitä.

Hän väsyi siihen. Jurjev vaivasi häntä alituisella mustasukkaisuudellaan. Se oli taas ominaisuus, jota Zaïda ei voinut sietää ollenkaan. Hän ei itse ollut koskaan tuntenut sitä eikä senvuoksi voinut sitä myöskään muissa ymmärtää.

Hän päätti vapautua Jurjevista. Mutta miten?

Ottamalla toisen rakastajan? Sehän olisi ollut helppoa hänelle, mutta tuskin vienyt tarkoitettuun tulokseen. Miehet olivat niin kummallisia! He surivat, kärsivät, riitelivät, uhkasivat

eivätkä kuitenkaan luopuneet rakkautensa esi-
neestä.

Matkustamalla pois? Siihen hänellä ei ollut
varaa taas.

Zaïda päätti antaa kohtalon ratkaista.

Ja kohtalo oli hänelle tällaisissa tapauksissa
aina kaksintaistelu.

Itse asia oli hänelle tosin jo kadottanut kai-
ken romantisen jännityksensä. Mutta sen tu-
lokset saattoivat kuitenkin joskus olla hyvin-
kin kunnioitusta herättäviä.

Varsinkin senjälkeen kun Kijevissä eräs up-
seeri oli surmannut toisen kaksintaistelussa,
suuntautuivat Zaïdan ajatukset yhä enemmän
tuohon keinoon. Mutta se olikin tapahtunut
pistooleilla. Siinä ase! Miekka ei itse asiassa
kelvannut mihinkään.

Mutta mitä jos Jurjev, joka oli tunnettu pis-
toolinkäyttäjä, sensijaan että antaisi sulasta
rakkaudesta häneen ampua itsensä, surmaisi-
kin hänen miehensä?

Yhdentekevää!

Kun Zaïda oikein tuumi asiaa, hän huomasi
että hän ehkä vielä mieluummin tahtoi vapau-
tua kreivi Iljasta.

Mitä iloa hänellä oikeastaan oli miehestään? Ja mitä hyötyä? Ei mitään, ei kerrassa mitään. Maatilan hän sai joka tapauksessa periä.

Kohtalo sai ratkaista. Pääasia, että toinen noista miehistä häviäisi elämän näyttämöltä.

6.

Zaidalle oli hyvin helppo järjestää asiat niin, että kreivi Ilja loukkasi Jurjevia. Hänen yllätyksestään lähetti jälkimmäinen kreiville kak-sintaisteluvaatimuksensa.

Mutta kreivi Ilja ei ottanut vastaan sitä.

Hän ei todellakaan ottanut vastaan. Mikä eläin! Hän vain nauroi ja selitti, että hän ja Jurjev olivat parhaita ystäviä ja jos Jurjevillä oli jotakin valittamista häntä vastaan, hän oli heti valmis pyytämään anteeksi niin monta kertaa kuin toinen halusi vain.

Sekundantit menivät tyhjin toimin matkoi-hinsa. Mutta Zaïda kihisi vihasta. Näinkö täytyi siis raueta koko hänen suunnitelmansa?

Jurjev ja kreivi Ilja sopivat todellakin, näyt-tipä heidän ystävyytensä tästä tilapäisestä väli-kohtauksesta vain lämmenneen ja lujittu-neen.

Zaïda tunsu hetkisen itsensä melkein kuin syrjäytetyksi noiden kahden lähestyessä toisiaan, joita hän juuri oli tahtonut toisistaan etäännyttää ja saada vihamiehinä, surma-ase kädessä, toisiaan vastaan seisomaan.

Tuokin oli uusi kokemus Zaïdalle.

Miehet voivat siis tuollaisiakin olla! Lyödä kättä keskenään ja jättää turvattoman naisen epäritarillisesti siihen sivuun seisomaan! Tämän opetuksen muistaisi hän kyllä. Toistaker-
taa ei hänelle tämäntapaista erehdystä enää saisi tapahtua.

Murhatkoon siis jompikumpi heistä toisen, jos kerran on mahdotonta pakottaa heitä kaksintaisteluun!

Tuo ajatus liiti lintuna Zaïdan aivojen yli.

Ensi kerralla hän sitä kauhistui. Mutta se tuli takaisin ja silloin se oli jo paljon vähemmän kauhistuttava hänen mielestään. Murha tai kaksintaistelu! Olihan se oikeastaan sama asia. Ja siten hänen ehkä onnistuisi lyödä kaksi kärpästä yhdellä iskulla ja vapautua samalla kertaa heistä molemmista.

Toinen lautoihin, toinen rautoihin! Se olisi oikein noille kummallekin.

Zaïda oli nyt joka tapauksessa päättänyt kostaa heille.

Hän kyseli vain itseltään: kumpi? Kummassa olisi kyllin miestä lähettämään hänen tähtensä murhaisan luodin toisen sydämeen?

Pian hän huomasi, ettei hänellä tässä suhteessa voinut olla paljon toiveita Jurjevista. Tämä oli ritarillinen luonne, joka tosin rakasti silmittömästi Zaïdaa, mutta ei olisi edes rakastetun naisen vuoksi ollut valmis mihinkään alhaiseen.

Entä hänen miehensä kreivi Ilja sitten?

Zaïda tarkasteli ensi kertaa tällä silmällä häntä. Ei, ei ollut tuostakaan! Nautiskelija, irstailija, juoppolalli tosin, mutta ei murhamies. Eikö hänessä siis piililyt mitään väkivaltaisia voimia, joita olisi voinut ärsyttää ja pienestä idusta suureksi kasvattaa . . . ?

Kyllä, piili! Kun hän oli juonut kylliksi, hän voi olla hyvinkin väkivaltainen. Kerran hän oli sellaisessa tilassa esim. lyönyt Zaïdaa ja uhannut ampuu hänet.

Siinä oli kohta! Siinä oli aukko muurissa, josta hän ehkä voisi sisiliskona sisälle tunkeutua.

Mutta täytyi saada hänet juomaan, paljon juomaan. Ja sitten valmistaa sopiva tilaisuus.

Myöskin oli tarpeellista rakastuttaa hänet jälleen nuoruutensa morsiameen hurjasti, mielenvikaisesti, kuten kerran entisinä aikoina, jolloin hän oli ollut valmis ryöstämään hänet ja hänen kanssaan maailman ääriin pakenemaan.

Zaïda päätti koettaa, onnistuisiko se vielä hänelle.

Se kävi helpommin kuin hän oli odottanutkaan.

Hän oli vain muutamia päiviä hellempi ja huomaavaisempi miehelleen kuin milloinkaan. Hän pukeutui koulutyttömäisesti ja palautti taitavasti toisen mieleen vanhoja muistoja, vanhoja lemmenkohtauksia. Hän ärsytti kreivi Iljan itserakkautta ja oli ihailevinaan hänen jokaista sanaansa ja tekoaan, vieläpä hänen sangen tuulentupaisia suunnitelmiaan maatilan parantamiseksi ja heidän aineellisen asemansa kohottamiseksi.

Luonnollisesti hän samalla antautui tavallista suuremmalla taituruudella miehensä rajuille hyväilyille, joista hän itse asiassa ei ollut koskaan kieltäytynytäkään.

Hän onnistui. Kreivi Ilja uskoi jo olevansa aika mies mielestään.

Nyt hän on kypsä, ajatteli Zaïda. Nyt hän ei salli enää kenen tompelin hyvänsä rakastella vaimoaan. Nyt hän ampuu. Mutta nyt on myös käytettävä tilaisuutta.

Hän valmisti kotiinsa kestit ja kutsui Jurjevin ynnä koko seudun aateliston niihin.

Hän oli mitä ihastuttavin emäntä, jota vieraitten silmät mielellään seurasivat. Ihastunein kaikista oli kuitenkin Jurjev, joka katsoi yleisesti aavistetun rakastaja-asemansa sallivan hänelle eräänlaisia etuoikeuksia muiden rinnalla talon emännän julkiseenkin suosioon, kädenpuhdistuksiin ja silmän-iskuihin nähden.

Zaïda laittoi aina niin, että kreivi Ilja saattoi havaita ne. Ja samalla ikäänkuin ilmiantoi miehelleen tämän tunkeilevan ja hänelle epätervetulleen kosiskelijan.

Kreivi Ilja ei sanonut mitään, vaan joi kovasti, tyhjentäen lasinsa aina pohjaan ja kehoittaen vieraita samoin tekemään.

Tunnelma nousi. Harva oli selvä enää. Silloin ehdotti joku, että lähdettäisiin välillä ajelamaan kauniissa talvi-illassa, kukin naisensa

keralla ja palattaisiin sitten takaisin pitoja jatkamaan.

Ehdotus saavutti yleisen suosion myrskyn.

Zaidankin mielestä se oli hyvin onnistunut ajatus. Mutta hän heitti paljonpuhuvan katseen mieheensä, kun Jurjev eteisessä ilman muuta ojensi käsivartensa ja pyysi saattaa rekeen hänet.

Tällä kertaa näytti kreivi Ilja hänet ymmärtävän.

Joku herroista keksi kantaa naisensa portailta rekeen. Toinen seurasi hänen esimerkkiään. Myöskin Jurjev kantoi Zaidan käsivarrellaan. Mutta ennen kuin hän päästi hänet taljojen alle, hän kumartui äkkiä ja suuteli häntä.

Samassa silmänräpäyksessä kuului laukaus ja hän vaipui maahan sanaa päästämättä.

Kreivi Ilja seisoj portailla silmät verestävinä, pistooli kädessään. Hän oli ampunut selkään häntä.

— Ruumis syrjään! hän huusi hurjasti. Minä ammuin hänet. Minä ammuin kuin koiran hänet. Te näitte, että hän suuteli vaimoani.

Sitten hän heittäysi itse vaimonsa vierelle rekeen, ärjäsi kuskille ja valjakko vierä kalpeaan kuutamoon.

Jurjev eli vielä. Häntä lähdettiin kotiinsa kuljettamaan, mutta hän kuoli matkalla. Herroista asettuivat useimmat jyrkästi kreivi Iljan puolelle.

— Se oli miehen työ, kuului reestä rekeen yleinen mielipide. Samoin olisin minä tehnyt hänen sijassaan.

Kaikki he olivat olleet sydämessään kateellisia Jurjevälle tämän nauttiman suosion vuoksi. Siksi oli kreivi Ilja äkkiä kohonnut miltei sankariksi heidän silmissään.

— Mutta sehän oli leikkiä, pelkkää viatonta leikkiä, itkivät naiset. Pieni suudelma.

— Ei suudella rankaisematta toisten vaimoja, vastasivat miehet vakavasti. Sitäpaitsi sinä tiedät hyvin, kultaseni, ettei se niinkään viatonta ollut.

Useat heistä palasivat vielä juominkia jatkamaan.

Asiasta syntyi luonnollisesti oikeusjuttu. Mutta korkea oikeus oli samaa mieltä kuin seudun ka-

valjeerit. Se katsoi, että kreivi Iljalla oli ollut pätevät syyt tekoonsa.

Hänet vapautettiin.

Zaïda oli siis vain puoleksi onnistunut. Ja nyt hän oli ilman rakastajaa.

Jurjev jätti jälkeensä suuren omaisuuden, joka luonnollisesti siirtyi hänen lähimmille sukulaisilleen.

Nyt vasta sai Zaïda silmänsä auki. Kuinka typerä, kuinka sanomattoman, kuinka kuvailemattoman vajajärkinen hän oli ollutkin! Miksi ei hän ennen suunnittelemaansa tapausta ollut pakottanut Jurjevia testamentteeraamaan ainakin osan omaisuudestaan hänelle? Jos hän oikein tunsii miehensä, ei tälläkään tarkemmin ajatellen olisi ollut mitään sitä vastaan.

Pakottanut? Tietysti ei minkäänlainen pakotus hänen puolestaan olisi voinut eikä saanut tulla kysymykseen.

Niin tyhmä ei hän luonnollisesti ollut, niin yksinkertaisesti hän ei olisi suinkaan menetellyt. Hän olisi ainoastaan laittanut niin, että Jurjev itse olisi tarjonnut testamenttia hänelle.

Tarjonnut, ja kun hän olisi torjunut, tyrkyttänyt, pyytänyt, rukoillut polvillaan ja vaatinut hänen sitä vastaan-ottamaan . . .

Mutta aika nyt enää kuvitella, kuinka viisaasti hän olisi voinut kaikki yksityisseikat hoitaa, kun hän kerran oli ollut niin ymmärtämätön itse pääasiassa!

Aika nyt enää lipoa kieltään! Hyvä herkkupala oli nyt joka tapauksessa tällä kertaa sivusuun tipahtanut.

Tällä kertaa, mutta ei toiste.

Sen ainakin päätti Zaïda lujasti mielessään. Toista kertaa ei hän enää näin tyhmä olisi. Kyllä hän vasta osaisi paremmin varaila itsensä, ennen kuin hän päästäisi ihailijansa toisiaan kuoliaaksi ampumaan.

Miehestään hän ei tuon tapauksen jälkeen enää sen enempää välittänyt. Mies oli tehnyt tehtävänsä, mies sai mennä. Ja kreivi Ilja lohduttausi entiseen tapaansa, suoden kaiken vapauden vaimolleen, kun tämä vain salli hänelle saman.

Zaïda rupesi nyt katselemaan ympäriltään uutta rakastajaa itselleen.

Eihän hän voinut elää ilman rakastajaa. Täytyihän hänellä olla mies. Ja tuon miehen täytyi olla rikas, sillä Zaïdan teki mieli jälleen suureen maailmaan, ja hän tiesi, ettei se ollut mahdollista muuten kuin miehen avulla.

Hänen silmänsä kulkivat mies mieheltä, rivi riviltä, pysähtyen vihdoin nuoreen parooni von Helliin.

Tosin tämä ei ollut kovin rikas, ei ainakaan tarpeellisen rikas, mutta voisihan hän henkivakuuttaa itsensä. Kaikkien mahdollisuuksien varalta. Eihän koskaan tiennyt, mitä voisi tapahtua . . .

Zaïda yllätti itsensä hymyilemästä yksinään omalle kuvalleen peilissä, kun hän noin ajatteli.

Siinä silmänräpäyksessä hänen hymyilynsä hyytyi ja hän tunsu omantunnon vaivoja. Olihan julmaa, olihan epäinhimillistä ajatella noin. Hyi, mikä hirviö hänestä oli jo mahtanut tulla-kaan!

Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä palasi sama salaperäinen hymy jälleen hänen kapeille huulilleen.

Mitä julmaa? Miksi epäinhimillistä? Eihän hän tehnyt mitään. Miehet tekivät. Oliko hän

syypää esim. siihen, että kreivi Iljan veli Feodor oli hänen vuokseen surmannut itsensä?

Ei, totisesti ei! Hän oli vain pitänyt paljon tuosta kunnan nuorukaisesta ja tämä puolestaan oli vannonut häntä rakastavansa. Kaikesta päättäen hän oli puhunut totta. Ja silloin oli Zaida uskonut sen ja hänelle mielellään antautunut.

Oliko hänen syynsä, että poika tuosta pikku-seikasta oli saanut ankaria omantunnon vai-voja? Tai hänen syynsä, että hän oli koettanut ymmärtää nuorukaista, tunkeutua hänen ajatusjuoksuunsa ja säästää hänen tuskallisia mielialojaan? Oliko ehkä hänen syynsä sekin, että ne täten olivat kasvaneet kymmenkertaisiksi?

Naurettavaa! Sittenhän ei uskaltaisi koskaan olla yhtämieltä ihmisten kanssa.

Mitä hän mahtoi sille, että ihmiset olivat hulluja? Vai olisiko hänen ehkä pitänyt sekin aavistaa, että kreivi Feodorin hulluus päättyisi itsemurhalla?

Ei! Sitä ei kukaan minkään oikeuden eikä kohtuuden nimessä voinut vaatia häneltä.

Taikka pitäisikö hänen ehkä soimata itseään siitä, että kreivi Feodorin perintö-osuus oli langennut tämän vanhemmalle veljelle ja että hänellä täten oli ollut välillistä hyötyä hänen kuolemastaan?

Zäida hymyili . . .

Sääli kuitenkin kunnan nuorukaista . . .

Paras, että parooni Heller jo ajoissa henkivakuuttaisi itsensä. Kun oikein ajatteli, oli häntä paljon vähemmän sääli.

Parooni Heller oli naimisissa. Hänellä oli vaimo, yhtä nuori kuin hän itsekin, ja tämän kanssa kaksoiset, joista hän piti kovasti.

Zaïda naisellisella vaistollaan ymmärsi, että jos hänen mieli päästä johonkin lopputulokseen, oli parooi Heller ensin perheestään eristettävä.

Mutta miten?

Siten että hän, Zaïda, ja hänen miehensä muuttaisivat ensi talveksi kaupunkiin, parooni Heller seuraisi heitä eikä enää ollenkaan palajaisi kotiin. Suunnitelma oli selvä. Muu seuraisi kyllä sitten itsestään.

Niin tapahtui. Eräänä syyskesän päivänä sanoi Zaïda nimittäin miehelleen:

— Armaani, eikö totta, me menehdymme täällä maalla? Emmehän me voi täällä ijäti asua. Mielestäni sinunkin suuret lahjasi vaativat liikuntaa, käytäntöä.

— Aivan oikein, myönsi kreivi Ilja flegmaattisesti. Minäkin matkustaisin mielelläni jonnekin. Mutta mihin? Ja miten?

— Olen ajatellut, että muuttaisimme ensi aluksi kaupunkiin. Pitkä talvi on tulossa taas. Me emme mitenkään jaksaa sitä enää täällä maalla.

— Olet aivan oikeassa, myönsi kreivi jälleen yhtä flegmaattisesti ja filosofisesti. Mutta mitä me kaupungissa tekisimme? Ja ennen kaikkea, millä me eläisimme?

Zaidalla oli siihenkin heti vastaus valmiiksi mietittynä.

— Mielestäni sinä voisit hankkia jonkun viran siellä, huomautti hän, aivan kuin se ajatus olisi juuri sillä hetkellä hänen päähänsä pälkähtänyt.

Kreivi Ilja hämmästyí.

— Viran? toisti hän koneellisesti. Viran? Sitä en tosiaankaan ole tullut ajatelleeksi. Mitä virkaa minä voisin hakea mielestäsi?

— Mitä hyvänsä, selitti Zaida. Mies sinun lahjoillasi! Jotakin kuvernöörinsihteerin virkaa ensi aluksi. Niin pian kuin ilmoittaudut, saat sinä sen luonnollisesti.

— Luonnollisesti, myönsi kreivi. Mutta luuletko, että se on sopivaa minun aatelis-arvoleni?

Zaïda kohautti olkapäitään.

— Hyvä Jumala, kuka sen niin tarkkaan tietää. Mutta virka-uralla voi päästä sangen pitkälle, vaikka ministeriksi.

— Minä puolestani, selitti kreivi vilpittömästi, en ole koskaan sellaista mahdollisuutta ajatellut.

— Ystäväni, virkahti Zaïda huolestuneena, sinulta puuttuu kunnianhimoa. Sinusta voisi tulla mitä hyvänsä. Ah, jospa minä olisin sinun sijassasi!

— Sinusta tulisi ministeri, myönsi kreivi Ilja melkein ihailen. Mutta minusta? Mitä hittoa voisi minusta tulla? Enempää kuin olen, tarkoitan?

— Ainakin rikas, sanoi Zaïda silmää räpäyttämättä. Minä en puhu virkamiehen tuloista, sillä ne ovat mitättömät, vaan hänen sivutuloistaan. Ne voivat onnellisissa tapauksissa nousta suunnattomiin.

— Täytyy miettiä asiaa, tuumi kreivi. Eikä hullumpi olisikaan vielä kerran ennen kuolemaansa tuntea rikkaaksi itseään.

Siemen oli kylvetty, ja Zaïda tiesi sen kasvavan ja tuleentuvan.

Kreivi Ilja ilmoittautui kuvernöörille ja sai viran luonnollisesti. Yhtä luonnollista oli, että hän ei sitä hoitanut juuri nimeksikään. Mutta Zaïda oli päässyt tarkoituksensa perille. He muuttivat talveksi kaupunkiin.

Myöskin parooni Heller sai äkkiä paljon äärettömän tärkeätä toimittamista kaupungissa. Liikeasioita! selitti hän perheelleen.

Kukaan ei ymmärtänyt, mitä liikeasioita hänellä, rauhallisella maanviljelijällä, saattoi kaupungissa olla. Mutta hänen perheensä uskoi sen, ja myöskin hänen ystävissään tilanhaltijoissa herätti tuo sana taika-uskoista kunnioitusta.

Hän seurusteli alituisesti Zaïdan kanssa. Ja jo uudenvuoden korvissa hän oli niin pitkällä, että hän kirjoitti seuraavan kirjeen lemmitylleen:

„Kunniasanallani ja kaiken nimessä, mikä minussa vielä on lujaa ja turmeltumatonta, lupaan minä, Pjotr Nikolai von Heller, täyttäväni kaiken, mitä Zaïda Andrejevna Rurik minulta Kijevissä olo-aikanani suvaitsee vaatia. Van-

non sitäpaitsi, että tämä ei ole mikään uhri minun puoleltani ja etten vaadi mitään vastalajaa. Olen aina toimiva sen puhtaan rakkauden nimessä, joka on ottanut haltuunsa koko elämäni.

P. N. von Heller.“

Toukokuussa oli juttu valmis. Silloin kirjoitti hän Zaïdalle viimeisen kirjeensä, joka kuului sanasta sanaan näin:

„Rakas Zaïda Andrejevna!

Klo 6:n sijasta olen minä klo 9 saapunut anatomiseen luentosaliin. Elän vielä neljäkymmentä minuuttia. Kaikki on lopussa. Vielä Sinun vuoksesi elän minä, siinä ainoassa toivossa, että näkisin Sinun ajavan ohitse vauhuissasi. Suutelen Sinua ja kuolen.

P. N. von Heller.

P. S. Kirjoitan tämän Nestenskaja- ja Tundossi-katujen kulmauksessa.“

Parooni Heller piti sanansa. Hän kuoli todellakin neljänkymmenen minuutin perästä.

Zaïda oli itsekin hämmästynyt hänen tavallista ritarillisemmasta sankaruudestaan. Hän istutti kauniita kukkasia hänen haudalleen eikä lakannut koskaan häntä kyynelsilmin muistelemasta.

Seurasi sitten eräitä vaellusvuosia Zaïdan elämässä.

Heti parooni Hellerin kuoleman kautta varoihin päästyään hän lähti matkoille, ensin Moskovaan ja Pietariin, sitten Länsi-Europaan. Kierteli aikansa, solmi uusia suhteita ja tuttavuuksia ja palasi aina jälleen takaisin kreivi Iljan maatilalle, pääasiallisesti poikaansa katsomaan, mutta myöskin levähtämään ja voimistumaan uusiin seikkailuihin.

Näille matkoille hän ei koskaan enää ottanut miestänsä. Hänen oli hauskenempi yksin, ja sitäpaitsi alkoi tämä olla ja jo jotenkin tylsistynyt.

Usein toi hän miehensä maatilalle myös jonkun rakastajan tullessaan. Kreivi Ilja ei pitänyt sitä minään merkillisenä seikkana.

— Soromnoo, sanoi hän vain. Pääasia, että hän jaksaa myös juoda. Siten on hänestä jotakin huvia minullekin.

Zäida oli nyt oikeastaan kunniansa kukkuiloilla. Hänen valtansa miesten yli oli rajaton, ainakin hänen omasta mielestään. Hän käsitteli heitä kaikkia kuin luontaisia orjia ja alustalaisiaan.

Eräs katkera kokemus herätti hänet kuitenkin tästä harhaluulosta.

Hän oli silloin matkalla Varssovasta Pietariin. Hänen vaunu-osastoonsa astui nuori, kaunis puolalainen husarikornetti, joka nähtävästi oli matkalla Pietariin tuhlaamaan uuden, upean kaarti-univormunsa kunniaksi liikoja rahojaan. Zäidan tottunut silmä kiintyi heti häneen.

Nuori mies miellytti häntä ensi silmäyksellä. Omaa viehätysvoimaansa hänen ei taas pistänyt päähänsäkään epäillä.

Asia kulki tavallista kulkuaan.

Nuori mies piti häntä nähtävästi englannittarena. Katsoi häneen, ällisteli häntä, teki hänelle pieniä palveluksia, lausui vaivaloisesti pari englanninkielistä sanaa, joihin Zäida yhtä vaivaloisesti vastasi samalla kielellä.

Seurasi sitten pitkä, syvä hiljaisuus.

Zäidaa huvitti äärettömästi tuon miespoloisen

pula. Nähtävästi tämä oli ensi kertaa ominpäin maailmalla.

Äkkiä ryhtyi nuori mies päättävästi puhuttelemaan ranskankielellä häntä.

Tätä kieltä hän tuntui osaavan jonkun verran paremmin. Mutta Zaïda vastasi puhtaimmalla parisin-murteella.

Jonkun ajan nuorta miestä kiusattuaan hän kuitenkin käänsi puheen venäjäksi. Nyt vasta vilkastui keskustelu. He tulivat pian hyviksi tuttaviksi.

Pietarissa he asettuivat asumaan samaan hotelliin. Ja vasta täällä uskoi Zaïda uudelle ihailijalleen, että hän oli naimisissa.

— Naimisissa?

Nuori mies näytti oikein murtuvan tästä tiedon-annosta.

— Niin, onni teille! nauroi Zaïda. Sillä muuten olisitte te itse ehkä ollut pakotettu menemään naimisiin kanssani.

— Mikä onni! huokasi nuori mies. Suoraan sanoen, olin sitä alkanut toivoa jo.

Zaïdan kasvojen yli kulki äidillinen ilme ja hän katsoi nuoreen kornettiin melkoisella sisällisellä kunnioituksella.

— Te olette vakava nuorukainen, hän sanoi.

— Kyllä, myönsi toinen. Kotona sanovat kaikki, että otan elämän liiankin vakavasti.

— Ja rakkauden?

— Minä en ole koskaan ennen rakastanut, selitti nuori mies vilpittömästi. Olen vain lukeutunut ja uneksinut siitä! Mutta nyt kun tunnen, mitä se on . . .

— Te tunnette sen nyt?

— Kyllä. Nyt on se minusta vakavin asia koko maailmassa.

Zaïda katsoi ja katsoi häneen. Hänen silmänsä hämärtyivät kyyneliin.

Kelpo poika! ajatteli hän. Tuo on uusi tyyppi. Tuollaista ei ole vielä koskaan ennen minun tielleni sattunut.

— Mutta te eroatte! huudahti nuori mies samassa. Te eroatte luonnollisesti. Ja sitten te menette naimisiin minun kanssani. Eikö totta? Oikein jo palan halusta esittää teidät isälleni ja äidilleni.

— Te tahtoisitte siis mennä niin mielellänne naimisiin minun kanssani? hymyili Zaïda.

— Kyllä, huokasi kornetti. Minä en voi elää teitä ilman. En voi käsittää, kuinka olen voinut elää hetkeäkään . . .

— Vaikka olette vasta pari päivää tuntenut minut?

— Vaikka!

Tuo on rakkautta, ajatteli Zaïda.

Samalla tuumi hän itsekseen, mihin hän voisi käyttää nuorukaista. Tällä hetkellä ei tosin mihinkään. Mutta kuka tietää . . . ehkä joskus vastaisuudessa . . .

— Te eroatte? kuiskasi kornetti kiihkeästi.

Zaïda selitti hänelle, ettei hän suinkaan ollut sellaista ajatellut.

Nuori mies synkistyi.

— Teidän miehenne mahtaa olla sitten verra-ton, sanoi hän katkerasti. Minä en vain siinä tapauksessa ymmärrä . . .

— Ymmärrä? Mitä?

— Miksi te sitten olette tahtonut minun kanssani leikitellä.

Oi pyhä viattomuus! ajatteli Zaïda. Mutta tuo nuorukainen huvitti häntä juuri siksi. Ja hän selitti toimensaan, ettei hän suinkaan ollut leikkinyt hänen kanssaan ja että hän, sivumen-

nen sanoen, oli naimisissa täydellisen hulttion kanssa.

Nuori mies katsoi häneen ällistyneenä.

— Mutta siinä tapauksessa minä en taas ymmärrä, virkahti hän, kuinka te voitte olla hetkeäkään naimisissa hänen kanssaan. Te, joka olette niin puhdas, niin ylevä, niin korkea . . . !

Vähempi riittäisi, ajatteli Zaïda.

— Te olette lapsi, hän vastasi, tällä kertaa sangen vilpittömästi. Te ette ymmärrä näitä seikkoja. Ei mennä naimisiin aina sen oikean kanssa

Nyt näytti valo syttyvän nuoren miehen aivokopassa.

— Teidän vanhempanne ovat pakottaneet teidät menemään vasten mieltä miehelään.

Tuo on auttamaton, ajatteli Zaïda. Mutta ääneen hän virkahti vain yksinkertaisesti:

— Niin, he ovat pakottaneet. Sitäpaitsi te olette tilaisuudessa näkemään mieheni. Seuratkaa minua meidän maatilallemme!

Tämä oli uusi hämmästys kunnon kornetille.

— Kuinka? Voinko minä tulla sinne? kysyi hän suurin silmin.

— Kyllä. Miksi te ette voisi sinne tulla?

— Senjälkeen mitä meidän välillämme on tapahtunut?

— Tuhmuuksia! Te tulette ja sillä hyvä. Olen varma, että mieheni tulee teistä paljon pitämään.

Nuori mies mietti asiaa. Aluksi tuntui koko ehdotus hänestä tuiki oudolta ja sopimattomalta. Mutta kenties se oli tapa sellainen? Kenties ne elivät näin suuressa maailmassa?

Hänen teki mielensä seikkailla eikä hän sitäpaitsi tahtonut jättää Zaïdaa. Hän suostui.

He matkustivat kreivi Iljan maatilalle. Talon kynnyksellä otti kreivi itse vastaan heidät.

— Minun uusin rakastajani, esitteli Zaïda.

Kornetti oli vaipua maan alle.

— Soromnoo, sanoi kreivi filosofin tyyneydellä ja taputtaen häntä ystävällisesti olalle. Ei tee mitään. Astukaa sisälle ja olkaa niinkuin kotonanne.

Nuori husaarikornetti ei ollut ikinä voinut tällaista ympäristöä kuvitella.

Hän vietti jonkun viikon siellä. Mutta sitten sai hän kylläkseen, hänen tervettä, turmeltumatonta luontoaan rupesi koko tämä pohjaton saastaisuus inhoittamaan ja eräänä päivänä

hän oli hävinnyt. Jättänyt vain jälkeensä kirjeen, jossa hän vielä kerran vannoi rakkauttaan Zaïdalle, mutta ilmoitti samalla, ettei hän voinut jäädä tämän rakastajaksi näissä olosuhteissa.

Hän oli matkustanut takaisin Puolaan vanhempiensa luo.

Zaïda oli kuin puulla päähän lyöty. Tämä tapahtui ensi herran hänelle. Mies jätti hänet! Ja juuri mies, jota hän oli pitänyt ennen muita kunnollisena ja luotettavana.

Kunnottomatko häntä siis etupäässä rakastivatkin? kysyi hän katkerasti itseltään.

Mutta hän päätti ottaa opiksi tämänkin. Oli olemassa muunkinlaisia miehiä siis kuin juuri niitä, joita hän oli tuntenut tähän saakka. Niihin ei hänen valtansa ulottunut eikä hän voinut käyttää niitä mihinkään.

Niitä oli siis kaikin mokomin kartettava.

Tästä lähtien jakoi Zaïda miehet kahteen osaan: hyödyllisiin ja hyödyttömiin. Ja hän tottui pian jo ensi silmänräpäyksellä erottamaan, kumman kategorian kanssa hän oli milloinkin tekemisissä.

10.

Vierähti jälleen joku vuosi. Zaïda oli käynnillä Moskovassa, jonne eräs monimiljonääri oli kutsunut hänet vieraakseen.

Shampanja virtaili. Pitoja pidettiin aamusta iltaan ja illasta aamuun, koskaan väsähtymättömällä nautinnonhalulla. Tämä oli oikein elämää Zaïdan mielen mukaan.

Eräänä iltana piti miljonääri puheen, joka päättyi muutamiin kaihomielisiin huokauksiin naisten uskottomuudesta.

Zaïda otti sen jostakin syystä itseensä. Ja hän vastasi muutamilla leimuavilla lauselmilla mieslurjuksista, jotka pitivät naista kauppatavarana.

Heti senjälkeen hän pyysi sanoa jäähyväisensä ja poistua hotelliinsa.

Hänen saattajakseen ehätti tarjoutumaan eräs tohtori Werner, jo noin neljän- viidenkymme-

nen korvissa oleva mies, juristi ja asianajaja ammatiltaan, jota ei ollut ennen miljonäärin vieraspidoissa näkynyt. Zaïda oli tuntenut pitkin iltaa tämän tarkastelevan katseen kasvoillaan.

Nyt vasta hän vilkaisi tarkemmin häneen nähdäkseen, mikä tuo nyt taas oli miehiään.

Hyödytön vaiko hyödyllinen? Siitä kysymys.

Ensi silmäys ei vaikuttanut häneen edullisesti. Tuota miestä hän ei varmaankaan voisi käyttää mihinkään. Korkea otsa, ylöspäin kohotetut kulmakarvat, tanakka leuka, koko ruumis raskas ja jykevätekoinen.

Ei, tuo mies ei ollut naisten narri.

Entä silmät? Ehkäpä niistä voisi päättää jotakin.

Nekin puhuivat samaan suuntaan. Tosin oli niissä jonkun verran ajattelijan kummastelua ja hyvän sydämen surumielisyyttä, mutta ei mitään välitöntä, ei hetken ihmistä, tuokiotunnelmaa, kaikkein vähemmän eroottista.

Hyödytön mies! Zaïda aikoi jo evätä hänen saattamistarjouksensa ja valita jonkun toisen tunkeilevista kavaljeereistaan, kun hänen katseensa äkkiä kiintyi tohtori Wernerin huuliin. Ne olivat paksut, kömpelöt ja aistilliset.

Ahaa, ajatteli hän. Kenties hänestä sittenkin voi olla jotakin hyötyä. Tuon miehen intohimot voivat olla sitä väkevämmät, mitä enemmän hän kokee vallita niitä korkealla otsallaan.

— Tulkaa, sanoi hän lyhyesti, nyykäyttäen päätään hänelle.

He laskeutuivat kadulle. Tohtori Werner tahtoi kutsua ajurin.

— Ei, epäsi Zaïda. Kävelkäämme!

Hän tunsu itsensä vielä liian kiihtyneeksi, selitti hän. Raitis ilma olisi paras rauhoittava lääke hänen hermoilleen.

— Niin, miksi te kiihdyitte oikeastaan? kysyi tohtori Werner.

— Te kysytte! ihmetteli Zaïda. Ettekö kuulut, mitä hän sanoi naisista?

Tohtori Werner väitti, ettei hän ollut mitään merkillistä kuullut, paitsi tuota arkipäiväistä totuutta, että kaikki naiset olivat uskottomia.

— Ja miehet, kysyi Zaïda terävästi. Mikä on teidän ajatuksenne heistä?

— En ole koskaan voinut keksiä heissä mitään mieltäkiinnittävää, hymyili tohtori Werner.

Oli jotakin ärsyttävää hänen äänessään. Zaïda olisi voinut vastata, mutta hän ei viitsinyt. Hän vain kohautti välinpitämättömästi olkapäitään.

Seurasi hetken vaitiolo.

— Oletteko hysteerinen? kysyi tohtori Werner äkkiä.

Hävytön mies, ajatteli Zaïda. Ja hän päätti vastata samalla mitalla.

— Oletteko lääkäri? kysyi hän takaisin.

— En. Minä olen lakimies.

— Vai niin. Olin niin varma siitä, että olisitte lääkäri.

— Kuinka niin?

— En tiedä. Teissä on ehkä jotakin, joka muistuttaa sairashuonetta.

Zaïda huomasi syrjäsilmillä, että hän oli hyvin tähdännyt iskunsa. Tohtori Werner säpsähti, joku kärsivä hermonykäys kulki hänen kasvojensa ylitse ja hän vaikenä loukkautuneena.

— Niin, minä olen sairas, sanoi hän sitten hetken perästä matalalla äänellä. Sairas samoin kuin tekin.

— Minä? Ei minua mikään vaivaa.

— Kyllä. Tekään ette näe elämällänne olevan mitään tarkoitusta.

Tuopa oli omituista puhetta. Zaïda oikein pysähtyi ihmeissään.

— Tarkoitusta? Te olette filosofi?

— En, vastasi tohtori Werner hiljaisesti. Minä olen tavallinen ihminen vain. Mutta se ei estä minua syvästi tuntemasta olemassa-oloni ääretöntä tyhjyyttä ja mitättömyyttä.

Tuo oli uutta kieltä Zaïdalle. Noin ei kukaan hänen ihailijoistaan ollut vielä jutellut hänelle.

Sitäpaitsi tuo mies puhui totta.

Olihan Zaïda itse usein samaa tuntenut. Tuntenut ikävystymisen ja sisällisen haukotuksen tunteen kohoavan sydämestään keskellä hilpeimpien kemujen hälinää ja aution, riuduttavan surumielisyyden hiipivän koko olentoonsa.

— Te olette oikeassa, hän sanoi ja ojensi käntensä hänelle. Meitä on paljon sairaita sieluja tähän aikaan.

— Sanokaa 'kuolleita sieluja', virkahti tohtori Werner, kunnioittavasti hänen kättään puristaen. Niitä me olemme nimittäin.

Zaïda katsoi synkin silmin häneen. Hän oli äkkiä tullut hirvittävän vakavaksi.

— Tarkoitatteko todellakin, mitä sanotte? hän kysyi kiinteästi.

— Kyllä, vastasi tohtori Werner. Eikä olisi-kaan mikään erikoinen tuska olla kuollut sielu, ellei muistaisi, että on kerran ollut eläväkin ja ellei tuo muisto olisi jäänyt ijäti vaivaamaan.

He seisoivat vastatusten katukäytävällä. Lyhdyn valo lankesi heidän kasvoilleen.

He olivat aivan kalpeat. He eivät huomanneet, että he yhä pitivät kädestä kiinni toisiaan ja että ohikulkevat ihmiset katsoivat kummastuneina heihin. He vain tuijottivat toistensa silmiin niinkuin aaveet, ikäänkuin he olisivat niiden tuntemattomasta syvyydestä tahtoneet etsiä elämänsä puuttuvaa tarkoitusta.

Zaïda heräsi heistä ensiksi tietoisuuteen ulkomaailmasta. Hän veti kätensä pois ja virkahti hymyillen :

— Myöskin pessimisteillä voi olla nälkä. Mitä jos pistäytyisimme vielä jonnekin ravintolaan? Voisimme samalla paremmin jutella siellä.

Tohtori Werner oli heti valmis suostumaan ehdotukseen.

He menivät ravintolaan ja ottivat yksityis-
huoneen. Ja he istuivat siellä myöhään yöhön
shampanjan ja kaviarin ääressä jutellen keske-
nään kuin vanhat tuttavat ynnä itsekin ihme-
tellen, kuinka kaksi outoa ihmistä saattoi näin
helposti toisiaan lähestyä.

Enimmän ihmetteli Zaïda. Monta ihailijaa
oli hänellä ollut, mutta ei ketään tämäntapaista.
Kukaan ei niistä ollut häntä ymmärtänyt. Hä-
nen oli aina ollut asiansa vain muita ymmärtää.

Tämä ymmärsi. Ja tämän kanssa saattoi to-
della keskustella.

Sekin oli uutta hänelle. Ja hän kun oli luul-
lut, ettei elämä voisi tarjota hänelle enää mi-
tään tuntematonta!

Zaïda totesi tuntevansa merkillistä vetovoi-
maa tuota miestä kohtaan. Eikä hän voinut
olla jo toivomatta sydämensä syvyydessä, että

toinen samaa tuntisi ja nauttisi yhtä paljon hänen seurastaan kuin hän tuon miehen seurasta.

— Mistä johtuu, etten ole ennen tavannut teitä? katkaisi hän äkkiä.

— Käyn niin harvoin missään, selitti Werner.

— Työnne pidättää teitä?

— Kyllä. Teen työtä usein läpi yönkin ja päivällä on minulla konttorini ja vastaanottoni.

— Ja ansaitsette paljon rahaa? hymyili Zaïda.

— Ei sovi valittaa. Keskimäärin neljäkymmentätuhatta ruplaa vuodessa.

Se kävi laatuun Zaïdankin mielestä.

— Teidän pitäisi tehdä hiukan vähemmän työtä, virkahti hän keveästi. Ja ottaa enemmän osaa seura-elämään. Varmaan se olisi omiaan haihduttamaan teidän luontaista raskasmielisyttänne.

— Minun ei tee mieli, vastasi Werner. Seura-elämä ei tarjoa minulle mitään, ei ehdottomasti mitään. Sitäpaitsi minulla on vaimo ja lapset.

— Ah, te olette naimisissa.

— Kyllä. Olen ollut jo kaksitoista vuotta.

— No niin, sittenhän teillä on perhe-elämänne.

Zaïda virkahti sen melkein kateellisesti, sillä hän ei voinut samalla olla omaa onnetonta avio-
liittoaan ajattelemana.

Tuolla miehellä oli tietysti herttainen vaimo ja lauma terveitä, punaposkisia lapsia, joiden parissa hän viihtyi niin hyvin, ettei joutanut edes seura-elämään osaa ottamaan. Mitä hän valitti sitten?

Tietysti vain tuollaista hetkellistä hentomie-
lisyyttä, kun oli sattumalta vieraan naisen seuraan joutunut, jonka myötätuntoon oli niin mukava vedota ja ja jonka avulla voi niin vaarat-
tomasti hankkia itselleen pienen aistimuksen suuren mailman seikkailuista!

Tietysti tavallinen, rauhallinen poroporvari. Zaïdaa jo oikein pistätti, että hän oli ollenkaan lähtenyt mokoman kanssa iltaa viettämään.

Mutta tohtori Werner vastasi raskaasti ja yksivakaisesti:

— Teeskentelen perhe-elämää. En tiedä, ehkä minussa on joku vika. Mutta minä tunnen senkin keskellä hiipivän olentooni tappavan, jäytävän välinpitämättömyyden.

Zaïda vaikenä hetkiseksi iloiten vilpittömästi hänen vastauksestaan.

— Tänä iltana te kuitenkin lähditte ulos! lausahti hän sitten, reippaasti shampanjalasiaan kohottaen.

— Kyllä, vastasi Werner, hänen kanssaan yhtä reippaasti kilistäen. Olin utelias teitä näkemään.

— Minua? nauroi Zaïda. Ei, mutta mitä te sanotte, herra tohtori! Nyt te varmaan syötätte pajunköyttä minulle.

— Kuten sanoin. Olin kuullut teistä niin paljon.

— Niinkö? oli Zaïda ihmettelevinään. Puhutaanko minusta todellakin niin hirveästi?

— Aivan varmaan, hymyili Werner. Teidän monet seikkailunne . . .

— Minun seikkailuni?

— Ovat luonnollisesti antaneet aihetta täydelliseen legendaan. Tarun ja todellisuuden sädekehä ympäröi teidän päätänne . . .

— Minä vakuutan, ettei se ole ainakaan todellisuuden!

— Historia ratkaiskoon. Voitte ymmärtää kaikissa tapauksissa, että olin hyvin utelias teitä näkemään.

He nauroivat kumpikin ja kilistivät. Zaïda oli kuin huomaamattaan aukaissut rannerenkaansa eikä ollut saavinaan sitä kiinni. Tohtori Werner pyysi kohteliaasti saada auttaa häntä.

Hänen täytyi siirtyä lähemmäksi Zaïdaa.

Heidän polvensa koskettivat toisiinsa, mutta he eivät olleet sitä huomaavinaan. Kuitenkaan ei kumpikaan heistä vetänyt pois polveaan.

— No, ja nyt kun olette nähnyt minut? kysyi Zaïda keimailevasti. Mikä on teidän vaikutuksenne minusta? Edullinen, vai mitä?

— Sitä tuskin voi sanoa, naljaili Werner. Mutta te olette harvinaisen mieltäkiinnittävä.

— Siinäkö kaikki!

Zaïda oli nutristavinaan suutaan harmistuneesti ja ylenkatseellisesti.

— Eikö se riitä ehkä? kiisti tohtori kamppailen turhaan rannerenkaan kanssa. Se on mielestäni parasta, mitä ylimalkaan voi sanoa kenestäkään ihmisestä, ainakin parempaa kuin mitä heistä voi sanoa useimmista.

— Olette oikeassa jälleen, myönsi Zaïda hetken mietittyään. No, ja miksi minä sitten muka teistä olen niin harvinaisen mieltäkiinnittävä?

Tohtori Werner oli vihdoinkin onnistunut saamaan kiinni renkaan. Hän katsoi Zaïdaa silmiin, suuteli hänen valkeaa käsivarttaan kyy-närpään taitteesen ja virkahti äänellä, josta ei voinut erehtyä:

— Siksi, että te vaikutatte niin yksinäiseltä. Ja siksi, että te vaikutatte niin etäiseltä. Ja siksi, että te olette vieras koko sille ympäris-tölle, jossa te elätte, mutta kenties vierain sen-tään itse itsellenne . . .

Zaïda sulki silmänsä.

— Puhukaa enemmän minusta, kuiskasi hän.

— Te olette outo koko tässä ajassa ja tässä aikakaudessa, jatkoi tohtori Werner matalalla äänellä. Ei kukaan ole teidän kaltaisenne. Siksi ei kukaan myöskään ymmärrä teitä. Et-tekä te ole ikinä rakastanut . . .

— Mitä te sanotte? huudahti Zaïda hiljaa, mutta ei avannut silmiään.

— Ette, jatkoi toinen järkähtämättömästi. Te ette ole ikinä vastannut rakkauteen rakkau-della. Sillä aikaa kuin intohimot ovat teidän ympärillänne leimunneet, te olette pysynyt kylmänä ja empivänä.

— Se ei ole totta, se ei ole totta! kuiski Zaïda.

— Kyllä. Te ette ole koskaan lahjoittanut pois itseänne. Siinä on teidän olemuksenne salaisuus. Te olette jäänyt aina oudoksi tennottareksi niille miehille, jotka teidän tähtenne ovat itsensä uhranneet, sillä te olette ottanut ettekä antanut milloinkaan.

— Enemmän! Enemmän! kuiski Zaïda.

— Juuri siksi te olette aina menestynyt, jatkoi toinen kylmästi ja kirkkaasti kuin tikarin terä. Te olette osannut vietellä miehiä niinkuin tottunut mestari osaa ammattiansa. Usein te olette harjoittanut ammattianne myös ilman mitään tarkoitusta niinkuin taidetta tai niinkuin miekkailija, joka lyö ilmaan vaikeimpia terssejään, ettei kadottaisi taituruuttaan . . .

— Juuri niin, juuri niin! Älkää vaietko, älkää jumalan tähden vaietko! Jatkakaa!

— Te olette tahtonut hallita ja te olette hallinnut. Te olette tahtonut sukeltaa miesten ihailuun kuin suloiseen, hyväilevään kylpyyn, mutta te ette ole koskaan jättänyt sinne sydäntänne. Te olette rakastanut mailmassa vain yhtä asiaa ja sen nimi on valta.

— Lisää, lisää! huohotti Zaïda. Tahdon kuulla,

kuka olen. Miksi te vaikenette? Ah, kuinka te kiusaatte minua!

— Te hymyilette, jatkoi armahtamaton tika-rinterä, mutta teidän hymynne ei tule sydämestä. Se väikähtää vain varjontapaisesti kuin naamio teidän kasvojenne yli. Te itkette usein, varsinkin muiden seurassa, mutta silloin te aina ajattelette kuvastinta . . .

— Mistä te tiedätte? soinnahti heikosti Zaïdan huulilta. Kuinka hirveä, kuinka julma te olette! Mistä te tiedätte kaikki?

— Sekä hymy että kyyneleet ovat teidän aseitanne, jatkoi toinen, välittämättä vastata hänen kysymyksiinsä. Te käytätte niitä taitavasti. Te säästätte, te ette tuhlaa niitä. Te käytätte niitä aina oikeaan aikaan. Te ette käy suoraan vihollisenne kimppuun . . .

— Lakatkaa!

— Te vaanitte, te väijytte, te yllätätte hänet. Te olette nerokas sotapäällikkö. Seikkailut, joihin te antaudutte, eivät ole teille mitään seikkailuja. Ne ovat pienimpiäkin yksityiskohtia myöten punnittuja, laskettuja, edeltäpäin määrättyjä, kuten ainakin sotasuunnitelmat . . .

Zaïda oli heittänyt päänsä taapäin sohvan selkänojan päälle ollen nyt miltei lepäävässä asennossa. Silmiään hän ei ollut avannut vielä.

Hän hengitti raskaasti. Hänen kapeat punaiset huulensa olivat puoli-avoimet, niin että pienten, terävien hampaiden hohtava päärlyrivi pilkisti esiin niiden alta. Hänen valkea kurkkunsa kaartui joutsenkaulana taaksepäin. Hänen povensa kävi kuin myrskyssä ja hänen syvälle-uurretun juhlapukunsa harvan pitsiverkon alla näkyivät hänen kypsät rintansa nousevan ja laskevan kuin kaksi kultaista omenaa, joita tuuli huojuttaa.

Hän puristi tohtori Wernerin kättä suonenvendontapaisesti kädessään. Ja silloin tällöin pudistuttivat lyhyet, hillityt hermoväristykset hänen ruumistaan kiireestä kantapäähän.

Hän ei ollut vielä koskaan tavannut noin säälimätöntä miestä. Eikä hän ollut vielä koskaan tuntenut moista hekkumaa.

Myöskään tohtori Werner ei ollut voinut aivan säilyttää alkuperäistä mielentyyneyttään. Hänkin tunsi oudon vavahtelun sydämessään ja äänensä tukahtuvan kurkkuun.

Hänen täytyi vaieta pakostakin.

— Tulkaa! virkahti Zaïda äkkiä ja nousi ylös.

He lähtivät kiireesti tuskin ehtien päällysvaippoja ylleen pukemaan.

Zaïda antautui samana yönä tohtori Wernerille.

Tämä, joka oli väittänyt, ettei Zaïda vielä koskaan ollut vastannut rakkauteen rakkauksella, oli nyt ainakin itseensä nähden valmis väitteensä kokonaan ja perinpohjaisesti peruuttamaan.

Tohtori Werner oli nyt auttamattomasti hukassa. Eikä Zaïda voinut sanoa paljon muuta myöskään itsestään.

Hän, joka lemmentalujen ihailijain keskellä oli tähän saakka voinut säilyttää ehdottoman ylemmyytensä, oli nyt kerrankin tavannut vertaisensa.

Tohtori Werner ei alistunut hänen oikuilleen. Tohtori Werner ei ollut mikään leikkikalua hänen kädessään, kuten olivat olleet kaikki hänen entiset rakastajansa. Hän alistui vain omalle

intohimolleen. Hän oli leikkikalu vain omien lemmenjanoisten alkuvaistojensa käsissä, jotka nyt häntä sokeasti, lupaa kysymättä lennättivät.

He matkustivat heti pois Moskovasta. Tohtori Werner jätti asianajo-konttorinsa erään apulaisensa hoidettavaksi ja ilmoitti perheelleen, että tärkeät asiat vaativat siinä silmänräpäyksessä hänen läsnä-olonsa Parisissa.

He eivät kuitenkaan matkustaneet Pariisiin, vaan noin vaan ylimalkaan ja umpimähkää maailmalle.

Alkoivat heidän vaellusvuotensa.

Parisista Roomaan ja Roomasta Wieneriin! Wienistä Moskovaan ja Moskovasta Kijeviin! Kijevistä Varssovaan ja Varssovasta jälleen Pariisiin!

Heillä ei ollut rauhaa missään. He olivat tuomitut ikuisesti kiertämään. Aina vain läpi samojen hotellien ja kylpypaikkojen. Aina vain saman intohimon orjina, kiroten, siunaten ja sadatellen sitä.

Tohtori Werner koetti joskus vapautua Zaidasta. Hän ei voinut enää.

Liian lujilla ja sitkeillä säikeillä oli tuo nainen ehtinyt jo vangita hänet. Hän jätti vaimonsa ja lapsensa, yhteiskunnallisen asemansa ja kukoistavan asianajo-liikkeensä, kavalsipa kerran Moskovassa käydessään vielä viimeisten klientiensä varoja noin 80,000 ruplaa.

Kaikki tuon Molokin kitaan, kaikki tuon rajattoman intohimon alttarille.

Samalla hän kärsi itse sanomattomasti omasta alennustilastaan. Mutta hänellä ei ollut enää voimaa nousta siitä. Kerran hän karkasi. Mutta hän palasi jälleen takaisin, madellen maassa kuin koira ja anoen anteeksi rikostaan.

Hän sai anteeksi. Ja jälleen jatkui eräitä kuukausia heidän hirvittävä, sielun-surmainen yhteis-elämänsä.

He vihasivat, he herjasivat, he halveksivat ja häväisivät toisiaan, mutta he eivät voineet erota toisistaan. He olivat toisilleen tarpeelliset, välttämättömät.

He täydensivät toisiaan. Jos toinen oli poissa, tunsu toinen heti puuttuvan jotakin. Mutta kun tämä taas oli läsnä, alkoi sama kuluttava, kiuttava taistelo uudelleen.

Aluksi oli Werner voitolla.

Se olikin ehkä heidän rakkautensa onnellisin aika, ainoa onnellinen, toisin sanoen. Zaïdan salainen intohimo oli nimittäin tulla pahoinpidellyksi. Kun Wernerin oli juuri vastakkainen, nimittäin tehdä väkivaltaa, sopivat he mainiosti yhteen kuin miekka tuppeen.

Mutta Werner ei jaksanut kauan ylemmyytään säilyttää. Hän voi olla tosin hetkellisesti Zaïdaa voimakkaampi, mutta Zaïda oli kestävämpi ja sitkeämpi. Hän joutui allepäin. Ja silloin olivat osat vaihtuneet niin, että ne eivät mitenkään vastanneet heidän luontaista olemustaan ja pyyteitään.

Zaïda alkoi väsyä ensin tähän mielettömään suhteeseen ja etäänäytyä Werneristä, joka voimattomassa intohimossaan koetti turhaan läähättäen pitää kiinni häntä. Hän alkoi yksinkertaisesti katsella ympärilleen etsien uutta rakastajaa.

Sellaisia olikin kosolta tarjona.

Toistaiseksi hän kuitenkin säilytti suhteensa myös Werneriin. Sillä se oli tottumus, joka oli muuttunut toiseksi luonnoksi hänellä.

Pahinta kaikista oli, että heidän rahavaransa alkoivat ehtyä jälleen. Siitä tuli ainainen riitakapula heidän välillään.

Werner syytti tuhlaavaisuudesta Zaïdaa ja Zaïda Wernerä. Kyllin riideltyään he sopivat jälleen ja jatkoivat edelleen yhtä tuhlaavaista elämää, hyvin nähden kumpikin uhkaavan perikatonsa.

Wernerillä oli 50,000 ruplan henkivakuutus.

— Ampuisit edes itsesi, sanoi Zaïda kerran vihapäissään hänelle. Ampuisit ja jättäisit minulle perinnöksi omaisuutesi.

— Älä luule! ärjäisi Werner.

— Sen sinä tekisit, jos rakastaisit minua, ärsytti Zaïda edelleen. Etkö usko, että paremmatkin miehet ovat tehneet samoin minun edukseni?

— Tiedän. Mutta sitä saat sinä kyllä turhaan minulta odottaa.

Zaïda näki, että Werner puhui totta.

Mihin hän sitten voisi tuota miestä käyttää? Ehkä muita murhaamaan?

Tuskin siihenkään. Werner oli siinä suhteessa samanlainen kuin hän itsekin. Hän ei voinut itse tehdä mitään. Hän voi vain seisoa takana, väijyä ja suunnitella.

Hyvä! Niinpä voisi häntä käyttää siis siihen.

Zäida olikin kaivannut jo kauan tuollaista salaista rikostoveria, jonka seurassa voisi ajatella ääneen, punoa ja kehittää suunnitelmiaan.

Hänen kamarineitinsä Sonja oli ollut ennen hänelle siinä asemassa. Sonja seurasi yhä vieläkin uskollisesti häntä. Mutta Sonja oli tuhma eikä hän oikeastaan osannut muuta kuin säilyttää salaisuuksia.

Hyvä niinkin. Oli väärin vaatia häneltä enempää.

Toista oli Wernerin laita. Hän oli hyväpäinen ja sitäpaitsi lakimies. Sellaisesta saattoi olla paljon hyötyä yhteisissä juonissa ja väijytyksissä.

Ja hän päätti säilyttää Wernerin neuvottelevana, vehkeilevänä ritarinaan.

Werner joutui yhä kiinteämmin Zaïdan kahleisiin. Nyt hän ei enää pyrkinytkään pois. Hän tiesi kohtalonsa.

Zaïda teetti hänellä mitä hyvänsä. Kerran teatterissa hän pakotti tuon jo iäkkään miehen hyppäämään heidän aitiostaan alanäyttämölle. Hyppy ei tosin ollut hengenvaarallinen, mutta sitä hullunkurisempi, sillä Werner teki alas pudotessaan aika kuperkeikan yleisön suurimmaksi iloksi ja näyttelijäin kauhistikseksi.

Zaïda aitiossaan nauroi täyttä kurkkua kamarineitinsä keralla.

Kerran kävi tämä elämä jo liian raskaaksi Wernerille. Hän otti myrkkyyä. Mutta hän parani sairaalassa ja oli itse sangen iloinen siitä.

Muuten koetti hän huumata itseään niin paljon kuin mahdollista nikotinilla ja alkoholilla.

Zaida käytti toisenlaisia keinoja. Hänen nuoruutensa lapsellisista orgia-yrityksistä oli cocaini pysyväisesti jäänyt hänen elämäntoverikseen. Hän nautti nyt jo hirvittävät määrät sitä, noin 30 cgr. päivässä. Muutenkin oli hänen hermostonsa järkytetty erään vaikean naistaudin vuoksi.

He alkoivat rappeutua kumpikin. Zaidalle sanoi sen hänen peilinsä ja Wernerille hänen omatuntonsa. Vavisten katsoivat he kumpikin leppymättömän vanhuuden lähenemistä.

Heillä oli usein hyvinkin synkkiä hetkiä, jolloin he maalasivat sysimustiksi itseään ja toisiaan. Ottivat vuoroin kaiken syyn päällensä, vuoroin vierittivät taas kaikki toisen niskoille.

Eräänä sellaisena, juuri ennen heidän maatamenoan, puhui Werner, joka tylsistyneenäkin tahtoi aina katsella asioita jotakin laajempaa taustaa vasten:

— Enkö sanonut ensi kerta tavatessamme? 'Kuolleita sieluja' me olemme. Gogol voisi meistä kauniin kirjan kirjoittaa. Mutta syy ei ole meidän, vaan yhteiskunnan, venäläisen yhteiskunnan.

— Älä Venäjää syytä! keskeytti Zaïda. Siinä ei ole mitään vikaa. Mutta me emme kestä länsimaita. Länsimainen myrkkyy on meihin tunkeutunut.

— Siinäpä se, selitti Werner. Kuinka meitä on kasvatettu? Kuinka opetettu? Viinalla ja samppanjalla roomalaista oikeutta päähän ajettu. Myöskin minä olen hyvä patriootti, vieläpä imperialisti mielipiteiltäni. Mutta minullakin oli ranskalainen kotiopettaja, joka luetti minulla kevytmielisiä kirjoja ja tärveli niillä puhtaan mielikuvitukseni.

— Ja minut lähetti isäni naislukioon, mutisi Zaïda. Miksi? Saamaan sivistystä muka. Kainista sivistystä! Maailmannainen minusta piti tulla, loistaa tanssijaisissa ja seura-elämässä. No niin, minä olen maailmannainen! Ja kuitenkin minä olisin ollut onnellisempi kotikylässäni.

— 'Kuolleita sieluja' me olemme, vaikeroitsi Werner. 'Kuolleita sieluja' on koko Venäjä täynnä. 'Kuolleita sieluja' ovat poroporvarit, nuo, jotka ahmivat ja juopottelevat, puhuvat roskaa ja tuhlaavat elämänsä lohduttomassa henkisessä köyhyydessä. 'Kuolleita sieluja' on aatelisto, joka tekee velkaa ja löytää elämäntarkoituk-

sensa lemменjuonista ja irstailuista. 'Kuollut sielu' sinäkin Zaïda olet.

— Entä sinä sitten! ärähti Zaïda hänelle vi-haisesti. Lakkaa jo tuosta! Juo mielummin! Eihän tuota viitsi kuulla mokomaa ruumissaar-naa.

— En voi lakata, en voi lakata, voihi Werner, joka olikin jo sangen juovuksissa. Isänmaani kohtalo lepää raudanraskaana hartioil-lani. Voi minua ja voi sinua! Ja voi meitä kaikkia, sillä tuomion päivä lähestyy . . . !

Kauan ei hänkään yksinomaan itseään ja isänmaataan voivotella jaksanut. Pian alkoi hän tapansa mukaan syyttää Zaïdaa, ja silloin selkeni aina jonkun verran hänen hentomieli-nen lallatuksensa, hänen älynsä terästyi, hän kävi ilkeäksi, myrkylliseksi ja haavoittavaksi.

— Kaunis nainen sinä olet, hän saattoi sa-noa esim. asettuen ärsyttävästi kyynärpäittänsä varaan toista tuijottamaan. Sydämetön ja ilman omaatuntoa niinkuin Lady Macbeth, taidat kaikki viettelytemput niinkuin Kleopatra, teet kaikki miehet sioiksi niinkuin Kirke ja karkeloit hei-dät kuolemaan niinkuin Salome Johannek-sen . . .

Zäida oli kuullut tuon jo niin usein, ettei hän viitsinyt vastata enää, vaan koetti ajatella omia asioitaan. Kuitenkaan hän ei voinut olla kuuntelematta toisella korvallaan, tulisiko sieltä jotakin uutta.

— Jokainen mies, joka sinua lähestyy, jatkoi juopunut, miettii vain rikosta, murhaa tai itsemurhaa. Kuitenkin kannat sinä elämäsi seikkailut otsasi ympärillä ylpeänä kuin diadeemin. Sinun rakastajasi ovat gladiaattoreita. Heidän täytyy olla aina valmiit kuolemaan. Sinun mielikuvituksesi miettii ja näkee vain verta! Sinun koko elämäsi on ruudinsavulla hunnutettu . . .

Ei, ei! Parempi, että hän jatkoi. Antoi hänen puhua vain. Ei haukku haavaa tee. Olihan hauska sitäpaitsi, että edes joku viitsi haukkua häntä.

— Enkä minä ymmärrä, tuumi Werner, miksi miehet, minä niinkuin muutkin, ylimalkaan olemme sinuun niin ihastuneet. Kaunis sinä et ole. Sinun suusi on liian suuri, sinun nenäsi liian paksu, sinun korvasi liian ulospäin pörröttävät. Pörrökorva olet. Mutta sinusta ei

pääse irti. Varmaan on jokainen mies, joka on ollut sinun vankisi, hävennyt rakkauttaan.

— Hävennyt?

Tuo oli jotakin uutta. Zaïda odotti oikein mielenkiinnolla, mitä tuosta nyt seuraisi.

— Juuri niin, jatkoi Verner. Sinun luoksesi ei tulla vapaaehtoisesti. Sinun luoksesi tullaan ikäänkuin vedettyinä, sysättyinä. Kuin orjuutetut, ilman ehtoja. Sinun rakkautesi on kuin nyrkki niskassa, joka painaa polvilleen...

Zaïda kuunteli sieramet levällään. Hän näki mielellään, että Werner silloin tällöin joi itsensä juovuksiin. Tuolta mieheltä sai aina sentään kuulla jotakin. Muut eivät olleet senkään arvoisia.

Jospa hänellä vain olisi ollut rahaa! Sitten olisi ehkä tämäkin elämä ollut siedettävissä.

— Sinun suusi on kylmä ja ivallinen, huomautti Werner. Joskus voi siitä sataa sanoja, jotka suhisevat ilmassa kuin ruoskan-iskut. Se voi lepperellä lempeästi, mutta lepertelyn takana voivat piillä vihaiset ja kovat uhkaukset. Ja sinun vaaniva katseesi sitten, joka joskus singahtaa puolisoljettujen silmäluomiesi alta! Se

on viheriä ja pistävä. Ihminen kauhistuu, kun kohtaa sen . . .

Zaida ei viitsi enää kuunnella häntä. Ei se ollutkaan mitään. Sitä tavallista vain! Tuo oli jo liian vanhaa hänelle.

Ja jälleen hiipi ääretön ikävä, ääretön tyhjyyden ja autiuden tunne hänen ympärilleen.

Mutta hänen ajatuksensa harhailivat omia ratojaan.

Hän muistaa lapsuuttaan ja kuvakirjojaan, jotka hän repi pieniksi palasiksi, kun ne olivat hänen mielestään niin armottoman ikäviä. Hän muistaa leikkikalujaan, jotka hän särki usein samasta syystä, ja vauvojaan, jotka hän heitti pettyneenä pois, kun hän huomasi, että niiden sielu olikin vain pelkkiä höylänlastuja . . .

Samoin hän tunnustaa leikkineensä ihmisillä. Leikkineensä ja kääntäneensä heille selkensä ylenkatseellisesti, niin pian kuin hän oli tullut niiden sisällyksen tuntemaan.

Jos se on rikosta, on hän varmaan maailman suurimpia rikoksentekijöitä.

Mutta miksi ei kukaan mies sitten ole ollut kyllin voimakas häntä vastustaakseen? Miksi he eivät ole kuulleet kunniantuntoaan enem-

män kuin häntä? Hän on tahtonut vain koettaa, kuinka laajalle hänen valtansa ulottui.

Wernerissä hän oli kerran tavannut vertaisensa. Mutta miksi hän ei ollut koskaan tavannut vankempaansa?

Olisi hänkin voinut tarun viisas ja kaunis prinsessa olla, joka vaati kosijoiltaan hirmuisimpia rikostöitä, mutta meni kuitenkin lopuksi sille ainoalle, joka ei totellut häntä, vaan piti hyvän omantuntonsa kalliimpana rakkauttaankin.

Oli, oli hän yhden sellaisen tavannut. Kornetin! Mutta kornetti oli matkustanut pois, eikä varmaankaan enää muistanut edes unisaankaan satunnaista seikkailuaan.

Zaidan silmät täytyivät kyynelillä. Kenties juuri siinä oli hänen onnensa kulkenut hänen ohitse.

Sitten se oli mennyt niinkuin oli mennyt.

Tosi oli, hän oli temmannut miehet tasapainostaan. Hiljaiset hän oli tehnyt puheliaiksi, älyniekoilta hän oli kielen lamauttanut. Hurjimusten voiman hän oli murtanut, sytyttänyt arkojen ja hitaiden innon korkealle leimuamaan.

Saiturit hän oli loihtinut tuhlareiksi ja saanut varovaiset suurimpiin hullutuksiin.

Tosi oli, että hänen rakkautensa oli vaativainen. Niiden, jotka tahtoivat sen voittaa, täytyi luopua omasta tahdoslaan ja muuttua hänen tuskin julkilausuttujen toivomustensa mykiksi täyttäjiksi. Hänen rakkautensa vaati, että sille suitsutettiin.

Tosi oli, että hän ei tyytynyt vain alammaisiin valoihin ja mateleviin lemmentunnustuksiin. Hän vaati myös tekoja. Mutta mitkä teot olivat rikoksia valtavammat?

Saattoi olla totta myöskin, että hän käytti ihmisiä vain välikappaleinaan ja että hän harkitsi kylmäverisesti, mihin he kukin kelpaisivat. Mutta minkä mahtoi hän sille, että hän näki ihmisten lävitse ja osasi ohjata heidän pyyteensä ja intohimonsa? Yhden heikko kohta oli ahneus, toisen kunnianhimo, kolmannen mustasukkaisuus. Miksi ei tunkeutua siitä sisälle heihin ja asettaa kukin oikealle paikalleen?

Oli totta epäilemättä, että hänen tähtensä oli vuotanut verta. Mutta oliko hän itse sitä vuodattanut? Ei milloinkaan! Muut olivat teh-

neet sen. Varastettiin, että hän voi tuhлата. Murhattiin hänen vuokseen niinkuin annettiin muille naisille kukkia. Oliko hänen muka kirottava turmiollista kauneuttaan, siksi että se antoi hänelle sellaisen vallan ihmisten yli?

Ei, sitä ei Zaida suinkaan voinut myöntää. Sillä missä oli raja? Missä alkoi rikos? Eihän hän ollut koskaan ollut muuta kuin miesten syntisten ajatusten elävä täytyminen.

Mutta niinhän olivat yleensä kaikki naiset. Kuinka monen kirkkaassa päivänvalossa rumana ja riettaana esiintyvän rikoksen takana seisoi-kaan nainen, kaunis, syytön ja hymyilevä!

Ja naiset, joiden elämä oli vierinyt tasaisesti ja ilman seikkailuja?

Hekin toivoivat salaisissa unelmissaan, joita he eivät olisi tahtoneet tunnustaa edes itselleen, olevansa niin kauniita että miehet tekisivät heidän tähtensä rikoksia. Ja monikin nainen piti sitä sievänä ja ritarillisena huomaavaisuutena, jos joku mies hänen kauttansa kärsi tai joutui perikatoon, kunhan se vain tapahtui hiljaa, huomaamatta ja häntä syyttämättä . . .

Oliko se rikos? Silloin oli yksinkertaisesti rikos olla nainen ja olla kaunis nainen.

Mutta jos se oli rikos ja jos häntä siitä syytettäisiin, silloin osaisi hän kyllä pitää oikean puolustuspuheen itselleen.

Ja aivan huolettomana huomisesta ja vakuuttuna omasta viattomuudestaan valahutti Zaïda yöpaidan ylleen ja pujahti hotellin lämpimien peittojen alle. Sinne hän kohta kehoitti myöskin Wernerää saapumaan, joka ei ollut hidas seuraamaan hänen esimerkkiään.

Sähkö sammui. He löysivät toisensa parhaiten pimeässä.

Mutta se ei käynyt mitenkään ajan pitkään. He tarvitsivat rahaa ja heidän oli sitä hankittava keinolla millä hyvänsä, elleivät he tahtoneet aivan maantielle joutua.

Silloin tuli kohtalo heidän avukseen.

Zaïda luki eräänä päivänä sanomalehdestä, että muutaman hänen venäläisen tuttavansa kreivi Rakovskin puoliso oli kuollut jossakin saksalaisessa kylpypaikassa. Tuo kuolinsanoma vaikutti heti kummallisesti häneen.

Vainaja oli ollut hänen hyvä ystävättärensä ja luokkatoverinsa naislukiossa. Kun hänellä oli ollut taipumusta musiikkiin, hän oli sitten mennyt konservatorioon sellonsoittoa oppimaan. Hänestä olikin tullut jo aika taituri alallaan.

Hän oli esiintynyt jo julkisissa konserteissakin. Eräässä tällaisessa oli kreivi Rakovski

kuullut ja nähnyt hänet sekä rakastunut heti silmittömästi häneen.

Niin oli hänestä tullut rikkaan kreivi Rakovskin puoliso, jonka onnea Zaïdakin joskus oli kadehtinut synkkinä hetkinään. Nyt hän oli kuollut. Kuinka kummallista! Ja rikas kreivi oli nyt leski.

Zaïdalla oli heidän molempien kuvatkin.

Hän asetti ne pöydälle eteensä ja tutki otsa rypyssä kauan heidän silmiensä ilmettä ja kasvojensa juonteita. Ei, nuo kaksi eivät olleet olleet onnelliset. Ei ainakaan kreivi. Hän tarvitsi toisenlaista naista.

Zaïda tunsi vanhastaan myös kreivi Rakovskin ja oli usein ulkomailla tavannut hänet puoli-soineen.

Hänen sotasuunnitelmansa oli heti valmis. Hän sähkötti kreiville ja ilmoitti saapuvansa hautajaisiin. Hän sai ystävällisen vastauksen ja matkustikin heti seuraavana päivänä.

Wernerille hän ei mitään sen enempää selittänyt.

Asemalla oli kreivi Rakovski vastassa häntä. He ajoivat suoraa suruhuoneeseen.

Siellä lepäsi kreivitär Rakovski palsamoituna

kirstussaan, kauniina kukkiensa ja pitsiensä keskellä. Myöskin hänen äitinsä ja sisarensa olivat saapuneet. Zaïda saapui kreivi Rakovskin kanssa, ei katsonut voivansa ojentaa kättä heille, tervehti vain kaukaa ja kuiskaili tovin aikaa kreivin kanssa.

Kuuluisan seikkailijattaren tulo ei näyttänyt muihin hautajaisvieraisiin yksinomaan miellyttävästi vaikuttavan.

Zaïda ei kuitenkaan siitä välittänyt. Hänkin meni kirstun luo, teki ristinmerkin ja luki lyhyen rukouksen. Sitten hän katseli kuollutta ystävätärtään ja sanoi ääneen kreiville, joka seisoi hänen vierellään :

— Niin kaunis! Mutta mitä auttaa nyt hänen kauneutensa?

Sitten hän poistui ja kreivi seurasi häntä hotelliin. Sukulaistensa ihmeeksi hän viipyi siellä koko iltapäivän.

Nämä eivät vielä tietysti voineetkaan kuvitella suhdetta Zaïdan ja kreivi Rakovskin välillä. Eikä sittenkään, kun kreivi heti hautajaisten jälkeen matkusti Venedigiin, missä Zaïda odotti häntä.

Kuitenkin tuli heidän suhteensa vähitellen tunnetuksi.

Kreivi Rakovski oli helppo saalis Zaïdalle. Hän oli hyvä, ritarillinen eikä varsin lahjakas. Zaïda ajatteli ensin avioliittoa hänen kanssaan, mutta sitten hän keksi jotakin parempaa.

Eihän hän kreiviä rakastanut. Miksi sitoa itseään mieheen, joka sisällisesti oli hänelle kokonaan samantekevä?

Sitäpaitsi hän pelkäsi Wernerin mustasukkaisuutta. Tämä ei nimittäin ollut silti suinkaan luopunut Zaïdasta, vaikka tämä oli kreivi Rakovskille antautunut. Yhtä vähän oli Zaïdankaan tarkoitus oikeastaan päästä hänestä, sillä hän tarvitsi Werneriä ja piti hänestä myöskin tavallaan.

Werner seurasi nyt kaikkialle häntä, minne kreivi Rakovskikin. Asui vain eri hotellissa ja tapasi eri aikoina häntä.

Näin jatkui eräitä kuukausia.

Kreivi Rakovski ei luonnollisesti edes aavistanut, että hänellä oli kilpailija.

Joskus he kaikki kolme matkustivat samassa junassa, vieläpä samassa vaunun-osastossa, jolloin Zaïdan kaksoispeli heidän kanssaan oli

luonnollisesti vielä jännittävämpi. Mutta hän piti sellaisesta. Hänen hermonsa vaativat voimakkaita kiihottimia.

Tohtori Wernerin hermot eivät olleet yhtä lujat. Kerran ne loppuivat siihen määrään, että hän syöksyi epätoivoissaan Zaïdan hotelli-huoneeseen ja vaati takaisin rahoja, jotka hän oli tuhlanut tämän vuoksi.

— Kuinka paljon? kysyi Zaïda tyynesti.

Werner mainitsi jonkun summan. Heti sen tehtyään hän purskahti itkemään.

Zaïda meni aina edelleen yhtä tyynesti pöytä-laatikolleen, otti sieltä setelitukon, laski tarkkaan ja heitti rahat vasten silmiä hänelle.

— Siinä on, sanoi hän. Toivon, että nyt olemme kuitit.

Werner sai sitten kauan rukoilla, ennen kuin hän pääsi armoihin taas.

Zaïda sai rahaa kreivi Rakovskilta, joka piti häntä jo laillisena morsiamenaan. Puuttui vain eräitä muodollisuuksia. Ne ainoastaan, vain toistaiseksi, estivät heitä avioliittoon menemästä.

Täytyihän Zaïdan sitä ennen saada ero miehestään. Asia ei ollut aivan helppo, mutta sekin sentään rahalla järjestettävissä.

Ja kreivi Rakovskilla oli rahaa.

Kerrankin oli Zaïda saanut kyllin rikkaan rakastajan.

Kaikki olisi ehkä vielä voinut päättyäkin hyvin, ellei kreivi eräänä päivänä olisi allekirjoittanut testamenttia, jossa hän julisti Zaïdan ainoaksi perilliseksi. Samalla allekirjoitti hän oman kuolemantuomionsa.

Sillä siitä saakka ei Zaïda miettinyt muuta kuin hänen perikatoaan.

Hänen täytyi vaan löytää sopiva ase, sopiva välikappale, siihen. Werner, joka olisi ollut lähin, oli nähtävästi kelpaamaton.

Zaïda koetti ärsyttää hänen mustasukkaisuuttaan. Ei apua! Hänen kostonhimoaan. Samalla tuloksella! Turhaan hän huudahti epätoivoissaan :

— Mutta raivaahan toki tieltäsi tuo mies! Etkö näe että hän pitelee pahoin minua?

Kamarineiti Sonjakin, vaikka ei tiennytkään, mistä kysymys oli, tuli avuksi hänelle.

— Ettekö näe, että armollinen rouva kärsii? Tehkäähän toki hänen mielensä mukaan.

Mikään ei auttanut. Tohtori Werner ei ollut rahtuakaan ritarillinen. Hän vain rakasti ja

tahtoi omata rakkautensa esineen, josta moinen rikos — niin hän lasi — juuri olisi hänet erottanut.

Kaikki kilpistyi hänen flegmaattista, passiivista vastarintaansa vasten.

Zaïda tuumi jo itsekin, ensi kerran elämässään, tehdä omin käsin tuon rikoksen.

Hän hankki narkotisia paperosseja. Hän opetteli ampumaan. Hän hankki kirjoja, jotka käsittelivät kloroformin vaikutusta, ja tutki myrkyjen teoriiaa aina kurasiin, intialaiseen nuoli-myrkkyyn asti. Lopuksi hän huomasi, ettei hänestä kuitenkaan olisi työhön.

Ratkaisevalla hetkellä pettäisi hänet kuitenkin hänen rohkeutensa.

Joku välikappale oli saatava, mutta kuka? Joku mies löydettävä, mutta mistä?

Zaïda etsi ja etsi turhaan mielessään.

Sitten hän matkusti Venäjälle, jonne Werner kavallusjuttunsa vuoksi ei voinut seurata häntä.

Harkovista löysi Zaïda etsimänsä.

Se oli aatelismarsalkka Golobovin poika Paul, vasta noin parissakymmenessä oleva nuorukainen ja luonteeltaan kuin vartavasten luotu Zaïdan sokeaksi välikappaleeksi.

Lapsena hän oli ollut lahjakas ja hyväluontoinen, mutta sairaloisen herkkä ja melkein liian altis vaikutuksille. Kahdentoista vanhana hän jo oli kirjoittanut ranskalaisia runoja, sangen säntillisiä, sangen puhdaskielisiä, mutta aina hyvin pingoitetuista aiheista. Sitten oli tapahtunut hänelle pari tapaturmaa, toisen kerran hän oli pudonnut jokeen, toisen kerran kaatunut takaraivolleen katukiveen, josta hänen aivonsa varmaan olivat tärähtäneet.

Ainakin oli suuri sielullinen muutos hänessä tapahtunut. Hän oli käynyt araksi, surumieliiseksi, jopa synkäksi.

Toverit koulussa usein pilkanneet ja ärsyttäneet häntä. Hän katsellut ympärilleen harhai Levin silmin kuin armoa rukoileva. Mutta pojat ovat siinä ijässä aivan säälimättömiä. Hänen täytynyt alistua heidän tahdolleen, totella heitä, täyttää heidän määräyksiään.

Paul taipunut vastarintaa tekemättä. Oppinut vielä arvaamaankin toveriensa toivomuksia, ennen kuin ne olivat edes julkilausuttuja, alammaisesti, orjamaisesti, ikäänkuin se olisi ollut luonnollisin asia maailmassa.

Se huvittanut suuresti hänen kiusaajiaan.

Koko luokka usein yhtynyt innokkaisiin neuvotteluihin keksimään Paulille aina vaikeampia ja voimakkaampia tehtäviä. Paul ollut väsymätön niitä täyttämään. Hänen toveriensa ajatukset muuttuneet hänen ajatuksikseen, heidän päähänpistonsa häntä hallinneet, pakottaneet hänet mihin hullutukseen hyvänsä.

Merkillisintä oli, ettei hän itse ollut koskaan huomannut olevansa vieraan tahdon ikeessä. Hän tahtonut aina yksin kantaa edesvastuun kaikista teoistaan. Se ollut hänen unelmansa ja ylpeytensä.

Tuonkin viimeisen itsenäisyyden toverit päättäneet särkeä hänessä.

He tienneet, että Paul oli tarkka ja säästi huolellisesti saamansa ruplat ja kopeekat. Hänen täytynyt sitten koko pienellä omaisuudellaan ostaa kukkia ja lähettää ne lukion juhlasaliin. Pojat sinne piiloutuneet.

Paul saapunut sinne. Astellut kukkia kantavan palvelijansa jälessä kuin kuoropoika papin kantapäillä. Toverit syöksyneet esille kätköistään, nauraneet ja pilkanneet häntä.

„Kenelle olet nuo kukat ostanut?“ sanoneet. „Katsokaa, Paul tuhlaa! Hän heittää ruplansa akkunasta ulos.“

Paul katsonut toisesta toiseen ihmetellen. Hieronut otsaansa aivan kuin hän ei olisi tieninyt, oliko hän valveilla vai unissa. Mutta pysynyt itsepintaisesti siinä mielipiteessä, että hän oli ostanut kukat, koska häntä oli huvittanut tuhlaata koko omaisuutensa, ja että hän oli noudattanut siinä vain omaa tahtoaan eikä toveriensa.

Siinä mies, joka oli jo ennakolta määrätty naisten saaliiksi joutumaan.

Jo ennen Zaidaa hän oli monta kertaa rakastunut. Jos hänen rakkautensa oli onneton, hän rupesi juomaan suunnattomasti. Jos pieninkin toivonsäde taas pilkoitti hänelle, hän oli tulla ilosta hulluksi ja taipui mihin lemmittynsä oikeu-kuun hyvänsä.

Hän kuului oikeastaan lääkärikirjoihin, joissa hänen lajinsa olisi määritelty sanalla masokisti. Hän tahtoi, että hänelle tehtäisiin paha. Hänen suurin hekkumansa oli tulla häväistyksi, halvennetuksi, nöyryytetyksi. Edellisenä talvena oli eräs 17-vuotias tyttö, johon hän oli ollut rakastunut, kuljettanut häntä aina takana-kan kadulla kuin koira.

Paul oli totellut empimättä.

Miksi hän ei olisi totellut? Olihan hänen tavallisia nautintojaan paremman puutteessa sukia hiuksiaan teräskammalla, jonka piit hän vartavasten oli hijonut oikein pistäviksi?

Tekihän tämä toki paljon enemmän kipeää ja hankki siis sitä suuremman nautinnon hänelle.

Zaida huomasi heti alussa, minkälaisen miehen kanssa hän oli tekemisissä. Kuin sattumalta ja toisen kanssa keskustellen hän eräässä

seurassa ojensi palavan savukkeensa Paulin kättä vasten. Tämä ei vetänyt pois sitä. Zaïda painoi kovemmin, siksi kuin savuke sammui. Paul näytti kestävän tuskan mitä suurimmalla mielihyvällä.

Paul rakastui silmänräpäyksessä häneen. Zaïda pani sen merkille, mutta ei ollut vielä aivan varma hänestä.

Hän matkusti joksikin aikaa Kijeviin. Mutta hän katsoi kuitenkin varovaisimmaksi heti sähköttää sieltä Paulille, tosin vain tuon yhden paljon-puhuvan sanan: „Rakas“.

Hän sai heti vastauksen. Siinäkään ei seisonut muuta kuin tuo sana: „Rakas“.

Zaïda kuuli sitten, että Paul oli surusta ruvennut juomaan. Hän sähkötti: „Et saa juoda“.

Ja Paul vastasi: „En juo“.

Hän piti todellakin lupauksensa, kuten Zaïda kuuli sitten.

„Armaani“, kirjoitti Paul hänelle. „Rakastan ijäti sinua. En voi elää ilman sinua. Olet minulle välttämätön niinkuin ilma, jota hengitän.“

Nyt oli hän sillä asteella, että Zaïda katsoi voitavansa ottaa hänet todella rakastajakseen. Hän sähkötti: „Tule!“

Paul saapui siinä silmänräpäyksessä.

Tarvittiin myös jonkun verran hokuspokusta. Zaïda johdatti hänet keski-yöllä kuolleiden rakastajiensa Jurjevin ja von Hellerin haudoille, kertoi heidän elämäntarinansa ja vaati Paulin vannomaan hänelle samaa sokeaa, rajatonta uskollisuutta.

Paul vannoi väristen tuskasta, kauhusta ja mielihyvystä.

Vielä varmemmaksi vakuudeksi tatueerasi Zaïda hienolla neulalla omat alkukirjaimensa Paulin sydämen kohdalle. Tämän onni ei tuntenut rajoja. Vihdoinkin hän oli löytänyt lemmityn, joka ymmärsi häntä.

Näin valmistettuna, näin vihittynä suurtyöhönsä, josta hän ei tiennyt vielä, hän seurasi Zaïdaa Länsi-Europaan.

Zaidalla oli nyt yht'aikaa kolme rakastajaa: Tohtori Werner, kreivi Rakovski ja Paul Golobov.

Kun Werner, joka ei koskaan tahtonut päästä naurettavasta mustasukkaisuudestaan, joskus nuhteli häntä siitä, virkahti Zaïda näppärästi:

— Etsin ihannettani.

He asuivat milloin Wienissä, milloin Budapestissä, Münchenissä tai Venedigissä. Zaidalla oli usein samana päivänä lemmenkohtaukset heidän kunkin kanssa, eri aikoina eri hotelleissa. Mutta se kävi ajan pitkään epämiellyttäväksi hänelle.

Hän siirsi heidät kaikki samaan hotelliin asumaan.

Samalla täytyi hänen luonnollisesti myöskin tutustuttaa heidät toisiinsa. Se kävi aivan erinomaisesti päinsä. Werner oli ainoa, joka tiesi kaikki. Kreivi Rakovski piti häntä vain Zaïdan asian-

ajajana, joka oli saapunut Venäjältä heidän yhteisten asioittensa vuoksi, ja Paulia taas tavallisena matkustelevana venäläisenä aatelisnuorukaisena.

Werneristä hän ei näyttänyt pitävän oikein. Paulin kanssa hän sensijaan tuli hyväksi tuttavaksi.

Paulilla puolestaan oli sama luulo Werneristä kuin kreivilläkin, jota hän jonkun verran epäili kilpakosijakseen. Mutta hän oli liian varma Zaïdasta, että hänen epäilynsä olisi voinut muuttua minkäänlaiseksi vihamielisyydeksi kreiviä kohtaan.

Toista oli, kun Zaïda kuiskasi hänelle, että kreivi todellakin kosi häntä, että kreivin läsnäolo oli hänelle kiusallinen ja että tämä usein suorastaan loukkasi häntä. Paul rupesi siitä saakka tuntemaan syvää vihaa ja vastenmielisyyttä tuota miestä kohtaan.

Mutta vihasta oli vielä pitkä askel murhaan. Ja Zaïdan suunnitelmaan kuului raivata Paulin avulla kreivi tieltään, periä tämän omaisuus ja saada Paul sitten ilmi-antamaan itsensä yksinsyällisenä.

Tämän kaiken oli hän tuuminut tuhanteen kertaan Wernerin kanssa, joka kaikessa oli hänen uskollinen rikstoverinsa.

Werner ei itse keksinyt mitään. Mutta hän oli mainio muokkaamaan, kehittämään ja kypsytämään toisen ajatuksia.

Tapahtui sitten niin, että kreivin täytyi matkustaa Berliiniin äitiänsä kohtaamaan. Hänen poissa-ollessaan toimitti Zaïda Paulin käteen väärän sähkösanoman, joka muka oli kreiviltä Zaïdalle ja jonka sanamuodon tämä oli yhdessä Wernerin kanssa sepittänyt.

Sähkösanoma kuului:

„Minä tiedän kaikki. Teidän Paulinne on suuri lurjus. Valitan rakkauttani teitä kohtaan. Te olette huono nainen.“

Paul kalpeni sitä lukiessaan:

— Mitä tämä merkitsee? hän kysyi.

— Hän on saanut tietää meidän suhteestamme, huokasi Zaïda. Siksi hän haukkuu meitä. Näetkö, että hän sanoo sinuakin lurjukseksi?

— Minä en välitä siitä, mitä hän minusta sanoo, huusi Paul. Mutta että hän uskaltaa sanoa sinua huonoksi naiseksi! Mikä alhaisuus!

— Hän on vihanvimmoissaan. Hän tietää, että rakastan sinua, yksinomaan vain sinua. Juuri siksi minä olen antanut rukkaset hänelle.

— Ja siksi hän purkaa nyt sappensa sinua kohtaan! Oh, minä tapan hänet! Minä tapan. Minä lähetän heti hänelle kaksintaistelu-vaatimukseni.

Mutta se ei ollut suinkaan Zaïdan tarkoitus.

Hän ei luottanut enää kaksintaisteluihin. Niiden tulos oli aina epävarma. Täytyi saada Paul murhaamaan kreivin ilman mitään muodollisuuksia.

Se oli hiukan vaikeaa. Paulin koko ritarillinen luonto nousi kapinaan sitä ajatusta vastaan. Hän aseettoman miehen kimppuun? Ei ikinä!

Zaïda pyysi ja rukoili.

Hän selitti, että Paulin henki oli liian kallis hänelle ja että hän ei mitenkään voinut sallia sen joutuvan vaaranalaiseksi. Hän huomautti, ettei kreivi viimeisen sähkösanomansa jälkeen ollut gentlemanni, jonka kanssa voi tapella edes. Hän vakuutti.

Kaikki turhaan. Paul pysyi taipumattomana.

— Oh, jospa Jurjev, oh, jospa von Heller eläisivät! vaikeroi Zaïda. He eivät varmaankaan epäisi minulta tätä.

Se vaikutti. Paul alkoi horjua.

Zaïda huomasi sen ja uskalsi jo nyt suorastaan vaatia häneltä rikostyötä.

— Mene ja murhaa hänet! sanoi hän kylmästi ja päättävästi. Ellet sinä tee sitä, tekee sen joku toinen.

Ja hän luetteli kymmenkunnan nimeä Venäjän korkeimmasta aatelistosta, joiden kantajat muka kaikki olivat vannoneet hänelle samalaista sokeaa uskollisuutta kuin Paul ja jotka varmaan osaisivat myös pitää sanansa.

— Tämän ainoan kerran minä pyydän sinulta jotakin, jatkoi hän vielä. Tämän ainoan kerran minä tarvitsen sinua. Ja sinä kiellät! Mitä tulee minun ajatella sinun rakkaudestasi?

Paul suostui. Hän matkusti ensimmäisellä pikajunalla.

Zaïdan aikomus oli ensin matkustaa hänen kerallaan, ollakseen varma, että kaikki todellakin hänen mielensä mukaan tapahtuisi. Mutta Werner esti hänet siitä, selittäen, että oli parempi heille jäädä sinne, missä olivat.

— Tuollaista tapausta seuraa aina poliisitutkinto, sanoi hän. On turhaa, että me kaksi sekoittaudumme koko juttuun. Sillä silloin voi paljon vanhaa pölyä tulla päivänvaloon.

Se oli Zaidankin mielestä varsin järkevää puhetta. Hän saattoi senvuoksi Paulin vain asemalle, otti salaperäiset ja juhlalliset jäähyväiset häneltä, painoi vielä viimeisen suudelman hänen huulilleen ja kuiskasi:

— Jumala kanssasi!

Paul matkusti määräpaikkaansa, tapasi kreivin hotellinportaissa, veti sanaa puhumatta revolverinsa ja ampui selkään häntä.

Kreivi ennätti kääntyä ja katsoa, kuka ampuja oli.

— Miksi tämän minulle teit? hän huusi, kaatuen maahan verissään.

Hänen katseessaan ei ollut pelkoa, ei kauhua, ainoastaan kummastelua ja suurta hämmästyä. Se koski kovasti Pauliin.

— Siksi että te olette loukannut minua! hän koetti huutaa kuolevan korvaan. Siksi että te olette loukannut Zaidaa! Siksi että te olette huono mies, kuuletteko, huono mies . . . !

Mutta kreivi ei kuullut häntä enää. Hän vain viittasi kädellään ja kuiski heikosti:

— Pakene! Pakene! He tulevat ja ottavat kiinni sinut.

Silloin oli Paul todellakin tulla hulluksi. Hän tarttui päähänsä ja katsoi älyttömin silmin ympärilleen.

Kenet hän oli murhannut oikeastaan? Ystävänsäkö? Noin ei vihamies puhunut!

Hän heitti pois revolverinsa ja juoksi.

Luonnollisesti otettiin pian kiinni hänet. Hän tunnusti heti rikoksensa ja otti sen yksin niskoilleen.

Taitavasti olivat Zaïda ja Werner takoneet suunnitelmansa. Olivatpa he vielä pitäneet huolta siitäkkin mahdollisuudesta, että onni suosisi Paulia ja hän pääsisi pakoon.

Siltä varalta oli Zaïda nimettömällä kirjeellä varoittanut poliisia.

Mutta viranomaiset olivat vielä taitavammat heitä. Heidät vangittiin epäiltyinä osallisuudesta murhaan ja vedettiin tuomio-istuimen eteen.

Yleinen syyttäjä oli sosialisti, joka saattoi olla onni heille kaikille. Kuvaillessaan heitä ympäristönsä tuloksiksi hän samalla pienensi heidän henkilökohtaista syyllisyyttään. Ja tuota ympäristöä, nykyaikaista taantumuksellista Venäjää, hän kuvaili aivan toisella taidolla kuin tohtori Werner hutikkaisina hetkinään, sitäpaitsi leimuavalla kaunopuheisuudella.

— Hyvät herrat, sanoi hän. Rikos, samoin kuin maaperä, josta se on kasvanut, ovat aito-slaavilaiset. Jos tämä teko olisi tapahtunut ja tullut ilmi Venäjällä, sitä olisi liian jokapäiväisenä huomattu tuskin. Vain järjestetyn länsimaisen elämän täsmällistä taustaa vastaan se esiintyy fantastisena, ylenluonnollisena.

Tietysti oli slaavilaisen maailman ulkopuolellakin seikkailijattaria, jatkoi hän, kreivitär Iljanskin tapaisia. Myöskin länsimailla he vaativat mies-uhreja, vaikka harvoin sellaisia hekatombeja kuin tämä. Myöskin sivistyneissä maissa tehtiin murhia rahallisen voiton halusta. Mutta tälle oikeusjutulle eivät olleetkaan erikoista yksityisten henkilöiden teot, vaan paljastukset koko sen yhteiskunta-luokan elämästä, johon kuuluivat jutun osalliset.

— He eivät kiinnitä meidän mieltämme persoonallisuuksina, sanoi hän, vaan erään suuren venäläisen yhteiskunta-luokan yleisinä perikuvina.

Luonteenomaista tuolle yhteiskunta-luokalle oli riihaton elämä humussa ja sumussa, terveen ihmisjärjen ja kaiken vakavamman elämäntarkeituksen puute, ajan tappaminen hulluuksilla ja

hurjuuksilla ynnä puuttuva kunnioitus itse ihmillistä elämää kohtaan. Siksi kukoistivat siinä murhat ja itsemurhat. Ne olivat rappeutuneen yhteiskunta-elämän paiseita, jotka eivät olisi olleet mahdollisia muualla kuin Venäjällä.

— Siellä, sanoi hän, missä kaiken sosialisen toiminnan ja tarmon heikoimpiakin ilmiöitä vankeilalla ja hirsipuulla uhataan, juuri siellä täytyy elinvoiman purkautua peliin, juoppouteen ja sukupuolisiin rajattomuuksiin. Missä niin paljon hirtetään ja ammutaan, siellä ei ihmiselämän arvo voi olla korkealle noteerattu.

Missään muussa yhteiskunnallisessa elimistössä, selitti hän vielä, ei moinen hysteerinen nainen olisi voinut kehittyä niin rikokselliseksi eikä voinut vaikuttaa niin hävittävästi ympärilleen. Olihan naisten voimana yleensä miesten heikkous. Mutta missä muualla olisi rikollisilla taipumuksilla varustettu nainen voinut koota ympärilleen sellaisen määrän hentomieliisiä miehiä, irstailijoita ja hurjastelijoita?

Luonteenomaista heille kaikille oli masokismi, tuo aitoslaavilainen pahe.

Vuosisatainen sorto ja toimeton kohtalon-usko olivat kylväneet slaavilaiseen maailmaan sai-

raita sielullisia ilmiöitä. Oliko sattuma, että tämän sukupuoli-vietin kuuluttaja ja nimenantaja, Leopold v. Sacher-Masoch, oli galitsialainen?

Maaorjuus, kidutus, raipat, solmupiiska ja muut julmuudet olivat muokanneet sadistis-masokistisille vaistoille hedelmällisen maaperän, niin että ne Elisabethin, Katarina Suuren, Paa-valin ja Nikolai I:sen aikoina voivat viettää orgioita, joita itse pyhä inkvitsioni olisi kadehtinut.

Olihan Iivana julma, joka samojen viettien alalla oli saanut aikaan uskomattomia, vielä tänäkin päivänä useiden venäläisten aatelismiesten ihannekuva.

— Aina, huudahti puhuja, missä valtiollinen ja uskonnollinen sorto vallitsee, siellä kasvaa myös sukupuoli-elämä hurjimmat kukkasensa. Missä esivalta estää nuorison politiikasta, siellä syöksee se sen suorastaan eroottisiin irstailuihin.

Sitten hän esitti seikkaperäisesti kunkin kolmen syytetyn osallisuuden rikokseen, sikäli kuin se oli käynyt ilmi kuulustelujen kestäessä, mutta palasi jälleen mieli-aineeseensa:

— Yksityishenkilöt saavat luonnollisesti tuomionsa, sanoi hän, mutta jää syytös yhteiskunta-luokkaa vastaan, joka on heidät kasvatanut. Samat miehet, jotka ovat tämän tai hänen tapaistensa naisten orjia, ovat itse mitä julmimpia tyranneja yhteiskunnan heikkoja ja vähäväkisiä kohtaan. He ovat itse näivetyksautisia ja kieltävät elämän, terveen, lämpimän elämän. He ovat samojen kuvernöörien ja kenraalien, virkamiesten ja upseerien hyviä ystäviä ja tuttavvia, jotka ovat toimeenpanneet verisaunoja . . .

Tässä keskeytti oikeuden puheenjohtaja liian innokkaan lakimiehen ja varoitti häntä loukkaamasta vieraan maan hallitusta, jonka kanssa hänen oma hallituksensa oli mitä ystävällisimmässä väleissä. Mutta hänen puheensa teki mitä syvimmän vaikutuksen yleisöön.

Useat tuumivat vain, tokko tuo kaikki nyt niin yksinomaan aitovenäläistä oli. Eikö se ollut yhtä paljon luonteenomaista kaikille maille, missä oli irrallista, toisten työstä elävää ylhäisöä?

Zaida kuunteli äänetönnä. Hänkin olisi voinut sanoa jotakin tuohon.

Hän olisi voinut sanoa, että hän oli nainen ja että hänen suonissaan virtaili kaikkien naisten veri. Hän olisi voinut sanoa, että kaikki nuo miehet, jotka hänen kauttaan olivat tulleet onnettomiksi ja rikollisiksi, olivat vain tykinruokaa vuosituhantisessa taistelussa miehen ja naisen välillä.

Hyvät herrat, hän olisi voinut huudahtaa, minä olen vain teidän kätenne työtä. Tällaiseksi ovat minut miehet tahtoneet, juuri tällaisena minua ihailleet ja rakastaneet. Älkää puhuko vain Venäjästä ja sen ylimmästä yhteiskunta-luokasta! Heitä kuohuu täynnä teidän ylpeät parlamenttinne, virastonne ja sanomalehden-toimistonne!

Toiset heistä saavuttavat ministeri-salkkuja, olisi hän vielä voinut sanoa. Toiset sortuvat katu-ojaan. Mutta kaikkialla he ovat naisten saaliita ja kaikkialla yhtä halveksuttavia.

Hänkin olisi voinut puhua jotakin Venäjästä ja sen likalammikoista, joita juuri moiset miehet olivat. Kertoa, miten naiset prostitueerattiin Moskovon ja Pietarin hotellien yksityishuoneissa, miten juuri miehet herättivät heissä suunnattoman janon saada valta miehen yli.

Mutta hän ei sanonut mitään. Hän häpesi. Hän häpesi isänmaansa ja sen miesten puolesta.

Yhden asian hän tahtoi kuitenkin sanoa. Ja hän nousi kalpeana.

— Hyvät herrat, hän virkahti äänellä, joka soi kuin paisuva viulunsävel. Minä olen aina halveksinut miehiä, mutta en ole voinut elää ilman heitä. Eivätkä he ilman minua. Koko tämä murhenäytelmä onkin syntynyt juuri tuosta miehen ja naisen molemminpuolisesta halveksumisesta ja siitä, etteivät he kuitenkaan voi tulla toimeen ilman toisiaan. Mieheni oli tomppeli ja irstailija, rakastajani ovat olleet joko hermosairaita tai veijareita. Te sanotte: minä itse olen valinnut heidät. Minä vastaan siihen, ettei minulla ollut parempia valittavana.

Hän istui alas ja teki voimattoman liikkeen käsillään. Miksi hän oli ollenkaan puhunut? Eihän hänellä ollut kuitenkaan mitään mahdollisuutta tehdä itseään ymmärretyksi.

Oikeus langetti tuomionsa. Heidät julistettiin kaikki kolme syyllisiksi ja tuomittiin kuritus-huoneesen, Werner 10:ksi, Zaïda 8:ksi ja Paul vain 3:ksi vuotta.

Oli otettu lukuun kunkin mahdollinen syyn-
takeellisuus.

Vankilan ovet aukenivat vielä kerran Zaï-
dalle. Hän oli vapaa jälleen.

Mutta hänen yhteiskunnallinen asemansa ei
ollut sama kuin ennen. Hänen täytyi viettää
huomaamatonta elämää ja välttämättömyyden
pakosta luisua aina alemmaksi.

Nyt heltyi isän sydän. Ja Zaïda vietti hänen
luonaan eräitä rauhallisia, mutta surumielisiä
kuukausia.

Sitten hän lähti jälleen maailmaa kiertämään.

Lapsuusmuistot olivat liian raskaat. Hän ei
kestänyt niitä enää. Hänen täytyi koettaa huu-
mata itsensä ja unohtaa.

Hän hävisi teille tietymättömille.

EINO LEINO

ON ENNEN JULAISSUT:

I. ALKUPERÄISIÄ TEOKSIA

<i>Maaliskuun lauluja</i>	—: 50
<i>Tarina suuresta tammesta</i> y. m. runoja	1: 50
<i>Yökehräjä</i> . Runoja	2: 50
<i>Sata ja yksi laulua</i>	2: 50
<i>Tuonelan joutsen</i> . Näytelmäruno	1: 25
<i>Ajan aalloilta</i> . Runoja	1: 75
<i>Hiihtäjän virsiä</i>	—: 75
<i>Johan Wilhelm</i> . 3-näyt. näytelmä	2: 50
<i>Sota valosta</i> . 5-näyt. näytelmä	3: 50
<i>Pyhä kevät</i> . Runoja	2: 50
<i>Kivesjärveläiset</i> . Kertomaruno	2: 50
<i>Kangastuksia</i> . Runoja	2: 50
<i>Päiväperhoja</i> . Pieniä tarinoita	2: —
<i>Helkavirsiä</i> . Toinen painos	1: 50
<i>Kaunosielu</i> . Kuvaus	1: 75
<i>Simo Hurta</i> . Runoja ison vihan ajoilta	1: 50
<i>Talvi-yö</i> . Runoja	1: 75
<i>Naamioita</i> , I Näytelmiä (Väinämöisen kosinta. — Hiiden miekka. — Pentti Pääkkönen — Lydian kuningas. — Meiram.)	3: 25
<i>Naamioita</i> , II. Näytelmiä (Melankolia. — Lalli. — Niiniven lapset.)	3: —
<i>Naamioita</i> , III. Näytelmiä (Maunu Tavast. — Simo Hurta. — Ritari Klaus.)	4: —
<i>Naamioita</i> , IV. Näytelmiä. (Carinus. — Alkibiades.)	4: —
<i>Naamioita</i> , V. Näytelmiä. (Tuomas piispa — Tar- quinius Superbus. — Shakkipeli.)	3: 25
<i>Naamioita</i> , VI. Näytelmiä (Kirkon vihollinen. — Maan parhaat. — Ilotulitus.*)	3: 50
<i>Päivä Helsingissä</i> Pilakuva	1: 85

*) Kukin näistä näytelmistä on saatavissa myös erikseen Kustannusosakeyhtiö Kirjan Näytelmäkirjaston numeroina 68, 69 ja 70 á 1: 50.

**Muutamia huomattavia
kotimaisia uutuuksia:**

VÄINÖ KATAJA,

Hevosmiehiä

2: 75

U. W. VALAKORPI,

Tuuliajolla

3: —

ERKKI KIVIJÄRVI,

Väsynyt

2: —

K. A. JÄRVI,

Harry

1: 50

MAIJU LASSILA,

Jussi Puranen

1: 50

MARTTI WUORI,

Kurimus

1: —

©©©©

MARTTI WUORI,

Basilleja

1: 50

MAIJU LASSILA,

Kun ruusut kukkivat

1: 50

O. Y. HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO.

HINTA 1: 75

KUSTANNUSLIIKE ARVI A. KARISTO, HÄMEENLINNA